

libro uero uigefimo feptimo, capite ultimo, potius iunipero in uniuersum æquale esse dicit: De cuius uiribus, Galenus libro octauo de Facul. simpli. medicamentorum, ita tradit: Tragij folia, fructus, lachrymaq; , trahentis digerentisq; sunt facultatis. Est uero & tenuium partium, & facultate in principio tertij ordinis calida: Stripites & infixæ corporibus extrahit, lapides frangit, menses mouet, drachmæ pondere potum; Porro in Creta sola nascitur, lentisco simile: Alterum minus, cuius folia scolopendrio similia sunt, uisitur quidem multis in locis, sed non parum habet facultatis astringentis, ut & ad fluxionum affectus conueniat.

DE ALIO TRAGIO FRVTICE.

Græce, τραγίον ἄλλο: Latine, aliud tragium, cornulaca.

Enarratio. 53.

HOC mihi ignotum est, de quo Galenus capite superiori uerbū habuit.

DE TRAGO, SIVE TRAHO.

Græce, τραγός: Latine, tragus, tragus scorpion, kali herba: Hispanice, soda barilha: Italice, soda: Gallice, soda: Germanice, Hünerbeer.

Enarratio. 54.

VT capite de Anthyllide meminimus, tragus altera species illius herbe est, ex qua uitrum & sapo conficiuntur, quam Hispani Valentini, Soriani barrillam, uel Italica quoque uoce, Sodam appellant, & eam Galli maximo qua suu quotannis serunt. Sponte enim in litoribus maris nascitur, herba fruticosa, folijs carens, sed multis abundans ramulis, ex quibus grana quædam tritico similia pendent, primo uiridia, postea uero quum ad maturitatem perueniunt, subrubra euadunt. Est enim tota hæc herba sapore fassa, cum quadam astrictione mixta, quam exiccant, ac postea comburunt, & illius conflatum cinerem, cali, siue cinerem cali uocant: ex lixiuio uero huius cineris, sal alkali resultat: At cinis induratus ille, alumen catinum dicitur. Quum enim anno à Christo nato millesimo quingentesimo, quædragelimo septimo, mense Mato, è Ferrara Anconā uenissem, littora maris, prope Mangeuacam, hæc herba cum crethamo scaterere deprehendi, quæ falso Leonicensis libello suo de morbo Gallico apud Dioscoridem telephi uno esse putauit, Quid uero Serapio per kali intellexerit, usnem uocando, ignorare fatemur. Si modo hanc de qua agimus herbam non intelligit. Differt enim usnen, ab usnea, tamen si barbara sunt uocabula, nam usnen kali est, usnea uero muscus. Non prætermittendus quoque est Ruellius, qui

Tragus herba.

Uitrum ex qua herba conficitur.

Leonicensis taxatur.

Ruellius errat.

proculdubio, in dignoscenda herba ista, multum hallucinatus est, quū tra-
 gum iunci speciem esse crediderit, cui quoq; Mathiolus Senensis subscri-
 psit, nulla fultus ratione, quū è directo Tragus herba à nobis dicta sit, et
 ex ea vitrum conficiatur, ut latius in ea diximus epistola, quam de hac re,
 ad illustrem simul ac Philosophum insignem, Alexandrum Manzolum
 Bononiensem scripsimus. Cæterum, Galenus hanc subtrixit herbam, cre-
 dens utiq; eadem cum Anthyllide vires habere: sunt enim eadem fere her-
 bæ, ut dixi, Tragus & Anthyllis. Proinde ad Anthyllidis recurrite descri-
 ptionem, quum de Tragij uiribus scire desideratis.

Mathiolus
errat.

Tragi Ga-
lenus non
meminis.

DE IUNCO.

Græce, ἰὺνκον: Latine, *Iuncus, acuminatus iuncus, leuis iun-
 cus: Hispanice, iunco: Italice, giunco: Gallice, iunce: Germanis-
 ce, Bingen.*

Enarratio 55.

SVNT Iunci omnia genera notissima, quæ prope aquas nascuntur, sed
 acuminatus tanquam acus extrema habens, potissimum in maritimis cõ-
 spicitur, de quibus Galenus libro 8. de Facultatibus simplicium medica-
 mentorum ita prodit: Quidam oxychoenos, alius oligoschoenus, crassi-
 or, laxiorq; oligoschoenus, fructus huius somnum conciliat, Oxychoeni
 autem duæ sunt species, altera sterilis, cuius nullus usus in in medicina: Al-
 tera quæ fert semen somni conciliatiuum, sed minus quam oligoschoeni,
 utrunq; si cum uino bibatur, uentris fluxus desiccet, & muliebri profluui-
 um rubrum sistit, Est itaq; eorum temperies composita ex terrena essentia
 leuiter frigida, & aqua leuiter calida.

IUNCUS.

DE LICHENE.

Græce, λικην: Latine, *lichen, Iecoraria, hepatica: Hispanis-
 ce, la heppatica yerua, figadella yerua: Italice, la epatica figatela:
 Gallice, hepatica: Germanice, Stein/oder brunnen leber
 trant.*

Enarratio. 56.

NASCITVR Lichen, prope puteos, & humentes lapides, ac aspergino
 las petras, quibus heret, folio lato, in quo foramina, ueluti oculi emissitij
 essent, conspicuntur, Dicitur uero lichen, quia potissimū licheni, id est impe-
 tigni succurrit, porro iecoraria, siue hepatica uocatur, quia calidis eius
 morbis præ ceteris remedijs, ante signanum remedium est, Cuius Plinius
 duo genera facit, libro uigesimo sexto, capite 4. ubi lichenis, id est impeti-
 gij

Lichenis
duo genera

ginis remedia prosequitur, dicens. Lichen uero herba his omnibus præfertur, inde nomine inuento: Nascitur in saxosis, folio uno ad radicem lato, caule uno, paruo, longis folijs dependentibus, hæc delet stigmata, teritur cum melle. Est aliud genus lichenis petris tantum adhaerens, ut muscus, qui & ipse illinitur: hic & sanguinem sistit uulncribus instillatus, & collectiones illitus, morbum quoque regium cum melle sanat ore illito et lingua: qui ita curantur, aqua salsa lauari iubentur, ungi oleo amygdalino, hortensibus abstinere, Lichenis uites sic prosequitur Galenus libro septimo de Facultatibus simplicium medicamentorum, lachen, lachenas curat, extergentem, modiceque refrigerantem, ac siccantem obtinens facultatem, nascitur enim in humidis roreque perfusis saxis.

DE PARONYCHIA.

Græce, παρωνυχία: Latine, paronychia, unguinalis herba: Germanice, Nagelkraut.

Enarratio. 57.

Paronychia herba.

NASCITUR super lapides, & truncos ueterum arborum, paronychia herba, folio rotundo, & prope radicem maiori quam in peplo conspicitur, in summitate uero caulis paruus est, nec ex se lac aliquod emittit, Dicitur herba ista paronychia, quia digitorum durities & reduuias, emplastri modo imposta sanat, & ut tradit Galenus libro octauo de Facultatibus simplicium medicamentorum paronychias & fauos sanat, digeritque ea quæ discuti postulant, calfacit enim & desiccatur in tertio ordine, estque tenuium partium, & sine mordacitate.

DE CHRYSOCOME HERBA.

Græce, χρυσόκωμη: Latine, chrysocome, chrysites, barba Iouis, amaranthus uulgaris, herba amoris: Hispanice, flor del amor: Italice, fior uelluto, fior di grana, fior damor: Gallice, fleur de amurs: du passe uelours: Germanice, Samatblum/tausent schön.

Chrysocome.

Enarratio. 58.

Amaranthus. Flos amoris.

CHRYSOCOME, ut mea fert opinio, ea est herba quam amaranthum uulgarem appellamus, & eam quoque Dioscorides, olim amaranthum appellari meminit, quam hodie in hortis, & ad fenestras, magna cura puellæ pro fucandis genis nutriunt, folia ocymi, flore spicato, ardentissimi cuius

dam coloris purpurei, à quo herba ista barba Iouis dicta est, quanquam et aizoon herba semperuiua dicta, à nonnullis barba Iouis dicatur, ueluti quoque stoechas citrina, est enim flos iste, ut dixi purpureus, inodorus, et infidus, quo mulieres genas suas ornant, & rubras efficiunt, quem quoque multi florem amoris uocant, cuius radix ut tradit Galenus lib. 8. de Facultatibus simplicium medicamentorum uincentes habet acrem & astringentem, qualitates: quare non admodum multi usus est, quanquam cocta in melicrato peripneumonijs & morbis hepaticis auxiliatur. Sed & mensuris purgandis est utilis. Hæc Galenus. Proinde Ruellium ac Fuchsiu errasse, manifestum est, quum herbam istam uino ebibitam, omnem fluxum constringere, scriptum reliquerint.

Ruellius errat.
Fuchsius errat.

DE CHRYSOGONO.

Græce, χρυσόγονοι: Latine, chrysogonon, arilaria.

Enarratio. 59.

HANC, natura sibi reseruatam habet, nec est aliquis qui eam demonstrare ualeat.

Chrysogonon.

DE HELIOCHRYSO.

Græce, ἡλιόχρυσος, ἡλιόχρυσος: Latine, Heliochrysos, amaranthus, Galeni amaranthus luteus, amaranthus aureus, stoechas citrina: Hispanice, mancanilha de magan: Lusitanice, mar ella mourisca: Italice, stichados citrina: Gallice, stichados citrina: Germanice, Keimblum.

Enarratio. 60.

HELIOCHRYSIM uocat Galenus amaranthum, quæ proculdubio officinarum stoechas citrina est, alioqui Genitiuo casu, stichados citrina dicta herba, de qua Galenus libro sexto, de Facultatibus simplicium medicamentorum ita inquit: Amaranthum, facultatis est incidentis & extenuantis, quare coma eius cum uino pota fluxiones deficcet, stomacho infesta: grumos etiam sanguinis dissoluere creditur, Hactenus Galenus, Vnde clare percipitur, Mathiolum Senensem male Galeni hæc uerba, ex Aëtio adducta, amarantho uulgaris tribuisse, quum potius huic de quo agimus conueniat, nam amaranthus uulgaris flos amoris dictus, ut dixi, chryso come est.

Heliochrysos.
Amaranthus Gale.
Stoechas citrina idem.
Mathiolus errat.

DE CHRYSANTHEMO.

Græce, χρυσάνθεμος: Latine, chrysanthemum, caltha, calendus

la, Solis sponsa, herba totius mensis: Hispanice, mar auilhayer
ua: Italice, calendula herba, fior de ogni mese: Gallice, du souls
zilz: Germanice, Ringelblümen.

Enarratio. 61.

Chrysan-
themon.
Calendula.

CHR. Ysanthemon multorum Doctorum hominum iudicio, calendula
la nostra est, quæ ideo calendula dicitur, quia quolibet mense, & singulis ca-
lendis, florere deprehendatur, quæ de causa, Itali quoque herbam istam, Florē
omnium mensium, appellare solent, Circumuoluitur autem flos aureus
huius herbæ ad solis motum, ipso enim apparente, flos apperitur, occulta
to uero, illico clauditur: quæ de causa, solsequia, uel Solis sponsa, à nonnul-
lis dicitur, ab Hispanis uero miraculum, Sed animaduertendum est, quòd
non ideo calendula, iudicanda est, Heliotropium, quia heliotropium ut di-
ximus, cicorea herba est. Verum & alia conspicitur calendula, quæ folia di-
uisa habet, et magis ad Dioscoridis descriptionem accedere uidetur, utraq;
autem, esui apta est herba, ac ut experientia uidemus, aluum mouet. De
qua Galenus libris de Facultatibus simplicium medicamentorum nullam
prorsus fecit mentionem.

DE AGERATO.

Græce, ἀγρίανθος: Latine, ageratum, nunquam senescens flos, eu-
patorium Mesues: Vulgo, eupatorio di Mesue: Germanice,
Künigund kraut/ vnd wasser dost.

Enarratio. 62.

Ageratum
Eupatoriū
Mesues.

AGERATVM, ut historia indicat, Eupatorium Mesues est, herba offi-
cinis satis familiaris, & quam seplastarij, cordate admodum, uice eupato-
rij, in Mesues compositionibus iniiciunt, De qua Galenus libro sexto de
Facultatibus simplicium medicamentorum, ita breuiter dixit: Ageraton,
facultatē digerendi habet, & leuiter quadantenus à phlegmone liberandi.

DE VERBENACA RECTA.

Græce, πικροπύλον ἴσλος: Latine, peristereon recta, uerbenaca
recta, uerbenaca masculus, crista gallinacea: Hispanice, uer-
benayerua: Lusitanice, urgibaon, macho: Italice, uerminacola,
berbena: Gallice, ueruaine: Germanice, Sanenkamm.

DE VERBENACA SUPINA.

Græce, *περίσσειον ὑπρίνον*: Latine, *peristereon supina, uerbenaca supina, uerbenaca foemina, hierobotane, herba sacra, cincinialis herba*: Hispanice, *uerbena, urgibaon femea*: Italice, *uerminacola femina*: Germanice, *Eysen traut, oder eysen hart.*

Enarratio 63.64.

PASSIM conspicitur uerbenaca, præcipue aquaticis in locis, cuius recta siue mas: & supina siue foemina, parum inter se differunt, nec enim in alio inter se differre, qui utranq; exacte nouit, percipiet, quam quod recta, paucioribus folijs ornatur: supina uero multis, quæ omnino frondosa est, ac cespitosa: utriq; uero flos glaucus est, id est cœlestis, cum quadam albedine, coloris. Proinde Fuchsius in suo herbario, errasse certum est, ut qui uerbenacæ rectæ florem lutei coloris tribuat. Non minori quoq; errore Othonem Brunphelsium, lapsus iam diu manifestauimus, qui ante Fuchsius in uerbenaca errat. senetionem herbam uulgarem, pro uerbanaca supina depinxit. Galenus noscens utranq; eandem ferè uires habere, ita de uerbenaca, libro octauo de Facultatibus simplicium medicamentorum tradit: Peristereon, diuicens, uim habet hæctenus desiccantem, ut & uulnera glutinet.

DE ASTRAGALO.

Græce, *ἀστράγαλος*: Latine, *astragalus, muris cauda radix*: Germanice, *Edmoeren/Christianwurz.*

Enarratio 65.

ASTRAGALI radices, familiares admodum apud Germanos inferiores sunt, quibus teuthones castanearum uice, sub cineribus coctis, uelentur, & nos ipsi apud quos per septennium egimus, aliquando gustauimus. Sunt enim radices nigræ hæ, intus albæ rotundæ, nucum magnarum magnitudine, ex quibus aliæ radiculæ subtiles, oblongæ: murium caudis similes prodeunt, ob quas Germani radices istas, caudam muris appellant, eas quoq; prope Venetias nasci audio, quarum folia, hucusq; à me uisa non sunt, sed ut referunt, in uniuersum Dioscoridis historiæ respondent, & de illis Galenus lib. 6. de Facul. simpl. medic. ita tradit: Astragalos radices astriotorias sortitur, quare non insitrenue siccant, nam & ulcera glutinat, & aluuiuentem sistit, si quis in uino decoctam radicem bibat.

DE HYACINTHO.

Græce, *ὑάκινθος*: Latine, *hyacinthus*: Hispanice, *Lustias*

nice, los mayos flores: *Italice*, cipola canina: *Gallice*, hyacintho: *Germanice*, Breinling.

Enarratio. 66.

Hyacin-
thus.

VIDE TVR Hyacinthus in omnibus fere pratis, folio & radice, simi-
lis cepæ, caule cubitali, subtili, innodo, colore herbaceo, à cuius medio flo-
res cærulei purpurascens iucundissimi odoris, in fine Martij, & Aprilis
initio pulcherrimi cernuntur: qui quum ad maturitatem perueniunt, ter-
ram respiciunt, & diu uigent. Est quoq; alter hyacinthus florem habens ru-
Hyacin-
thus alter. bentem, similem lilio, sed notis quibusdam emaculatum, quem poëta ex
sanguine Aiæcis ortum fabulantur, imò in illis notis siue literis, nomen
Aiæcis inscriptum esse ita canit Ouidius libro 10. *Metamorph.*

Talia dum uero memorantur Apollinis ore,
Ecce cruor qui fusus humi signauerat herbas.
Desinit esse cruor, tyrioq; intensior ostro
Flos eritur, formamq; capit, quam lilia, si non
Purpureus color his, argenteus esset in illis.
Non satis hoc Phæbo est. (is enim fuit author honoris)
Ipse suos gemitus folijs inscribit, & u u
Flos habet inscriptum, funestaq; litera ducta est,

Ioannes
Gondula-
nus.

Sunt autem notæ istæ in floribus Hyacinthi repertæ non quidem literæ
ueræ, sed maculæ quædam nigre, ut in flore fabarum quoq; conspiciun-
tur. Quum hæc scriberemus, utriusq; hyacinthi radices, è Constantinopo-
li aduectæ sunt, ad magnificum & generosum uirum Ioannem Gondula-
num, Patricium Ragusinum, quas præfectus nauis, ex horto Turcarum
Imperatoris eradicasse testabatur: sunt enim radices hæc cepis similes, sed par-
uæ, non gratum quendam odorem ex se inspirantes, quarum magnam
partem, per uniuersam fere Italiam, amicis impartiuit, ut secundam spe-
ciem, ac primam familiarem haberent: De quarum uiribus, ita ut solet, tra-
dit Galenus, libro octauo de facultatibus simplicium medicamentorum
dicens: Radix eius bulbosa est, desiccans primo ordine: secundo autem, aut
initio tertij refrigerans, fructus leuiter extergit, astringitq; unde & regio
morbo laborantibus exhibetur in uino, ordine quidem tertio desiccans,
At in medio caloris frigorisq; consistens.

DE PAPAVERE ERRATICO.

Græce, *uñkov jelaer*: *Latine*, mecon rhœas, papauer erraticum,
papauer rubrum: *Hispanice*, amapollas, papoullas: *Italice*,

papauero saluatico rosso: Gallice, du coqueli coq: Germanice,
Blapper rosen/oder tom rosen.

Enarratio. 67.

CERNITVR papauer rubrum, mense Maio, & Iunio, prope segetes, in pratis, ita copiose ut aliquando è longinquo, quis rubros pannos super campos, stratos esse arbitretur, ex quibus rubris floribus, nonnulli syrupum contra pleuritim certo iuuamento parant, quorum quoq; stillatitiam aquam, rustici in Hispania contra febres ardentes non infelici successu bibunt: imò eosdem flores tanquam salutis conuenientes, in uictus usu continuo habent, quod olim quoq; à priscis factitatum iri apud Theophrastum libro nono de Plantarum historia. ca. 13 scriptum inuenio, præcipue, pro morbo comitiali præcauendo. Refrigerat papauer erraticum hoc, ut inferius ex Galeno dicemus.

Papauer
rubrum.

Papauer
erraticum.

DE SATIVO PAPAVERE.

Græce, $\mu\iota\kappa\kappa\upsilon\tau\iota\mu\iota\phi$: Latine, satium papauer, alterum papauer album, alterum papauer nigrum: Hispanice, dormideras blancas, dormideras negras: Italice, papauere bianco, papauere negro: Gallice, du pauoth blanche è noiro: Germani, Mag somen/oder mōn.

Enarratio. 68.

ANIMA Duertat hic candidus lector quod Dioscorides album papauer tantum domesticum, siue satium aut hortense appellat: nigrum uero syluestre, hac tantum de causa, quia album papauer, sic album à flore & semine albis, dictum, plerunq; in hortis serbatur, nigrum uero, sua sponte inter segetes, & legumina nascebatur: At Plinius, libro decimonono capite octauo, non solum album & nigrum papauer satium facit. Sed etiam tertium, de quo supra sermonem habuimus, & erraticum siue rubrum nominamus, sub ijs uerbis papaueris satii tria genera, candidum, cuius semen tostum in secundis mensis cum melle apud antiquos edebatur, hoc & panis rustici crustæ inspergitur, adfuso ouo inhærens. Hactenus de albo Plinius, quod hodie quoq; multi in uictus usu habent, & edulij suis miscant, de quo dixit Auicenna: Caue ne transcendas tale quale est papauer album, Somniferum enim mediocre album hoc semen est. Et subdit Plinius. Alterum genus papaueris nigrum, cuius scapo inciso, lacteus succus exprimitur. Tertium genus rhœam uocant Græci, id nostri erraticum.

Papauer

Opium, me
conium.

sponde quidem, sed in aruis cum hordeo maxime nascitur, erice simile cubi
tali altitudine, flore ruffo, & protinus deciduo, unde & nomen à Græcis ac
cepit. Ex his enim clare percipitur, quòd Plinius omnia hæc papaueris tria
genera, domestica constituat. Ceterum, ex papauere, opium & meconium
parantur, nam meconium differt ab opio, in hoc, quòd meconium ex folijs
& calicibus ac herba ipsa, tritis, & expressis, succus collectus, ac in pastil
los redactus est, quòd opio ignauius est: opiu uero, lacrima siue lac ex pa
pauere nigro cultro inciso, destillans, ac concretum est, quòd ex Apulia ho
die Venetias afferunt, quòd reuera meconium potius, quàm opium appel
lari meretur. Verum, ne sic illotis quòd aiunt manibus, ab opio disceda
mus, scire decet, quòd amaritudo in opio reperta, non aliunde illi euenit,
quàm à glaucio, uel succo agrestis lactuæ, quibus plerunque adulteratur,
& illi miscentur, ut quoque Dioscorides fatetur: si enim opio naturalis illa
esset amaritudo, dubio procul calidum dicendum esset, nō uero frigidum,
ut qui medicamentorum simplicium naturas, per regiam Galeni metho
dum sciunt, exacte norunt. De papauere uero ita tradit Gal. lib. 7. de Facul.
simpl. medic. Quum quatuor eius insignes species sint, facultas omnium
existit refrigeratoria: cæterum, satiuu semen mediocriter somnum concili
at, usui candidum: pro inde pani ipsum inspergunt, ac melle maceratum effu
tant: At ex syluestribus, eius quòd rhœas dicitur, quia flos ipsius celeriter
defluit, semen ualidius refrigerat, itaque nequaquam eo quis innoxie solo
uti possit. Illius uero quòd calicem incidentem sustinet, atrum existit semē,
medicamentosumque, atque impense refrigerans: Quòd autem longiorē
emittit calicem, medicatissimum omnium est, admodumque refrigerans,
idque omnibus partibus suis: adeo quippe refrigerat, ut stuporem ac mor
bem etiam inducat: est enim ex quarto & ultimo refrigerantium ordine.

Opij ama
ritudo.

Galenī pa
pauer.

DE CORNICVLARI PAPAVERE.

Græce, *μικρον κερκιδιον*: Latine, *papauer cornutum, corniculare*
papauer, fabiolum marinum: Hispanice, *dormideras marinas*
has: Italice, *papauere cornuto*: Gallice, *du pauoth marine*:
Germanice, *Geel olmagen/oder geel Nagsamen*.

Enarratio. 69.

Рарает
сортитум.

NASCITVR papauer cornutum ad littora maris, præsertim inter sa
xa, ut Pisauri & Anconæ, alijs uē maritimis locis deprehendimus, folio

uerbasci incisuris diuiso, sed flore luteo, quo decedente siliculae oblongae phaselorum modo, tanquam cornicula nascuntur, à quibus cognomen tum traxit: nam radix huius adeo parua est, ut facillime è terra eradicetur. Cæterum hallucinati sunt multi, credentes glaucium quod Arabes memithæ appellat, huius cornicularis papaueris succum esse, ut candidè Dioscorides indicat. Nam de cornicularis papaueris uiribus, ita tradit Galenus libro 7. de Facultatibus simplicium medicamentorum. Mecon ceratitidis, id est papauer cornutū, uim habet incidendi, extergendiq;. Itaq; radix eius in aqua ad dimidium decocta, hepaticos affectus adiuuat, folia & flores sordidis & contumacibus ulceribus profunt, sed ea reijcere oportet ulceribus iam repurgatis, alioqui sanam carnem exedent.

Memithæ
non est cor
nicularis
papaueris
succus.

DE SPVMEO PAPAVERE.

Græce, *σπυμῆ ἀπὸ πάβου*: Latine, *spumeum papauer*, *Heraclium papauer*, *Herculeum papauer*.

Enarratio. 70.

PAPAVER spumeum, nisi species quædam rhœadis papaueris, in ar. Papauer
uis nascentis, florem tanquam spumam album emittens sit, quid sit igno-
ratur, de quo Galenus quoq; breuiter dixit libro septimo: Semen habet pi-
tuitam expurgans.

DE HYPECOO.

Græce, *ὑπέκοον*: Latine, *hypecoon*, *hypecoum*.

Enarratio. 71.

QVI inter segetes diligenter quæsiuerit, hypecoum certe inueniet: na-
sciur enim folio rutæ, flore uero luteo, & paruo, sed caule cubitali & am-
pliori, tenero, ac innodi, de quo Galenus libro octauo de Facultatibus
simplicium medicamentorum ita breuiter dixit: Refrigerat tertio ordine,
parumq; à papauere distat.

Hypecoo

DE HYOSCYAMO.

Græce, *ὑοσκόμα*: Latine, *hyoscyamus*, *iusquiamus*, *Appolli-
naris herba*, *altercum*: *Hispanice*, *el uelenbo yerua*: *Lusitanice*,
meimendro: *Italice*, *dente caualino*, *disturbio*: *Gallice*, *iusquia-
mo*: *Germanice*, *Bilsen*.

Enarratio 72.

IN Italia ex tribus hyoscyami speciebus, quas Dioscorides citat, unam *Hyoscyam*
tantum mihi uidere contigit, & illam quidem flores luteos habentem, re-
muis.
reliquas uero duas, olim in Hispania conspectas habebā, quas pharmaco

polæ, corrupta uoce, iusquiamum appellant; soporiferę enim omnes sunt; sed purpureos flores & nigrum semen habens, cæteris periculosior est, postquam luteos flores emittentem, adnumerare est: Tertiã uero albam, cæteris innocentiorẽ dicimus. Nicander porro in suis Alexipharmacis, Contra hyoscyami uenenum, perbelle ut solet, differit: & Galenus octauo libro de Facultatibus simplicium medicamentorum ita de illius uiribus tradit: Cui semen atrum est, insaniam ac soporem inducit, cui uero medio-criter flauum, propinquam ei obtinet facultatem: utriq; tamen fugiendi sunt, ut deleteriũ & inutiles, ac cui semen & flos est candidus, sanitate idoneus existit, ex tertio quodammodo refrigerantium ordine.

DE PSYLLIO.

Græce, *ψύλλιον*: Latine, *psyllium*, *pulicaris herba*: Hispanice, *zargatona*: Italice, *psillio*: Gallice, *berbe apuces*: Germanice, *psilien kraut*.

Enarratio. 73.

*Psyllium
Pulicaris
herba.*

FREQUENS & officinis uulgaris, pulicaris herba est, sic dicta, quia semen pulicibus æquale habeat, quod omnes psyllium uocant, & ex eo mucilagines infrigidantes parant: de quo Galenus libro 8. de Facultatibus simplicium medicamentorum ita dixit, psyllium semen habet admodum utile, ex secundo refrigerantium ordine: in desiccando uero & humectando, medium quodam modo est & symmetrum. Hæc Galenus ex quibus factis patet, quam perperam Mesue, de uiribus psyllij sentiat, quum dixerit, psyllium quoad partes exteriores frigidum esse, quoad internas uero calidas & comburentes, in quarto gradu, quum reuera psyllium secundum se totum frigidum sit, & ita frigidum, ut illud inter medicamenta sua frigiditate internecantia medici collocare non dubitent, ut apud Dioscoridem, ut ceteros sileam medicos hoc affirmantes, legere quis poterit, lib. 6. ca. 10.

*Mesue er-
rat.*

DE SOLANO.

Græce, *στυχνον*: Latine, *strychnon*, *solanum esculentum*, *solatrum hortense*, *herba Maura*: Hispanice, *yerua mora*: Italice, *solatro*: Gallice, *morelle*: Germanice, *Nachtschadt*.

Enarratio. 74.

*Solanum
Solatrum.*

SOLANVM officinis solatrum dicitur, quod olim in cibum ueniebat, & in hortis inter herbas esui aptas serebatur, unde solanum hortense, siue solanum esculentum appellabatur; hodie uero ubiq; sub nulla olitoris les.

ge nascitur, & uagatur, quod semen emittit paruum rotundum, primo uiride, postea uero indifferenter rubrum uel nigrum fit. Huius uero herbæ succo, ubi opus est simul & constringere & refrigerare, frequentissime utimur, & merito, quia Galenus libro octauo de facultatibus simplicium medicamentorum de eo ita tradit: Solanum esculentum quidem astringit, refrigeratq; in secundo ordine. Recentiores uero, quia strumas solanum hoc *Solanum strumas resoluit.* resoluere animaduertunt illi partes heterogeneas, ac quoq; subtiles tribuunt.

DE SOLANO VESICARIO.

Græce, σφύγγιον ἀλιανάκιστον: Latine, halicacabon, solanum uesticarium, alkakengi: uulgo Arabica uoce alkakengi: Gallice, basga nauldes: Germanice, Judenkirschen/oder Schlutten.

Enarratio. 75.

SECUNDA species solani, halicacabum hoc est, quod Arabes corrupta uoce, alkakengi uocant. Dicitur quoq; planta hæc uesicaria, quia eius rubrum fructum, in uescicis, siue folliculis contentum habet, magnitudine cerasi, de quo ita tradit Galenus libro 8. de Facultatibus simplicium medicamentorum. At eorum quæ esui non sunt, unum quidem dicitur Alicacabum, fructum habens rubrum, acino uuæ persimilem: & subdit: Alicacabum igitur, fructum fert ciendæ urinæ idoneum, compluribusq; facultatibus quæ ad icur, uescicam, & renes accommodantur, miscetur.

DE SOLANO SOMNIFICO.

Græce, σφύγγιον ὑπνωτικόν: Latine, solanum somniferum, uel somnificum, solatrum somniferum, uel dormitorium: Hispanice, yerua mora maior, solatro somnifero: Italice, solatro maggiore, herba belladonna: Gallice, morele que se dormir: Germanice, Schlassbeerlin.

Enarratio 76.

RAROUERUM solanum somniferum reperitur, & ut ipse uerum fatear *Solanum somnificum.* id semel hucusq; tantum uidi, ad ripas Belgici maris, folio cotonei arboris, flore rubente, cuius semen crocei coloris in siliculis paruis occludebatur, quod uero Officinæ solatrum somniferum uocant, differens ab hoc, de quo agimus, est: nam necq; croceum semen producit, necq; in filiquis occlusum, imò potius nigrum auelanarum magnitudine, merito tamen se-

plafarij & uulgares medici, hoc quoq; somniferum appellant solatrum, quia eandem fere cum Dioscoridis somnifero solano uires habet, & eius semina egregie urinam prouocant, & potentissime renes expurgant, ac somnum conciliant, & ut tradit Galenus citato loco, solani uero hypnotici, somni conciliatiui dicti, radicis cortex, si cum uino bibatur, somnum accersit, drachmæ pondere sumptus, existens succo papaueris similis, nisi quod imbecillior, utpote tertij refrigerantium ordinis, quum ille sit quartus: huius solani semen urinam ciendi uim habet: si plus tamen duodecim corymbis hauseris, dementia asciscet.

DE SOLANO FVRIOSO.

Græce, *ῥαβδόμαννός*. Latine, *furiolum solanum, solatrum furiosum.*

Enarratio. 77.

Solanum
manicum
furiolum
idem.

DIFFICVLTER hæc reperitur herba, proinde de ea nihil quicquam dicam: nonnulli tamen agyrtarum, & herbariorum affirmant, apud montem sancti Angeli prope Apuliam, qui latine Garganus uocatur, reperiri. Ita enim ob oculos, eam Dioscorides ponit, & suis coloribus depingit, ut non difficile esset, eam inter plures alias herbas dignoscere, & de illa ita tradit Galenus libro Simplicium, inquit: At tertium solanum quod ad insaniam adigat, omnes manicum nominant, & ad medicationes intra corpus inutile est: nam si quatuor eius drachmæ offerantur, mortem inferent: si pauciores, insaniam: una certe innoxie sumitur, nihil tamen utile præstat. At foris corpori illitum ulcera maligna persanat: uerum ad talia, radicis cortex præfertur, desiccans secundo ordine iam completo, aut tertio incipiente: secundo autem incipiente refrigerans.

DE DORYCNIQ.

Græce, *ἀσπίων*. Latine, *dorycnium, lunaris herba, lunaria herba, stella terræ*: Hispanice, *una suerte de adelfa*: Italice, *lunaria herba*: Gallice, *lunaria herba*: Germanice, *Welsch schlutten.*

Enarratio. 78.

Dorycnium
Lunaris
herba.

CHIMICI & hii qui profitentur ex Mercurio argentum conflare, hanc cotidie inquirunt herbam, & eam lunarem siue lunariam appellant, quia eius folliculus rotundus in quo semina conduntur, nocturno tempore ad radios Lunæ aperitur, & ita splendescere uidetur, ut eam lucentem stellam

longinquo dixerit, quam incolæ sic uidentes, & diabolum putantes aufu-
giunt. Ea enim chimici argentum uiuum Mercurium dictum, fixum stabi-
leque reddunt, & striges ueneficia parant, ac dæmones irritant. Falso cer-
tè Iacobus Manilius fabam inuersam, quam Lunariam herbam appellat, *Iacobus*
apud Dioscoridem, solanum somnificum esse dixit: Nam ut Euritius Cor *Manilius*
dus notat, historia omnino repugnat. Ceterum, Galenus libro sexto, de Fa *errat.*
cult. simpl. medica. sub Dorycnidio, ita de ista herba inquit: Dorycnidion
aquea excellit frigiditate, quamobrem, pauculum quidem, soporem con-
ciliat, plusculum uero sumptum, perimit.

DE MANDRAGORA.

Græce, *mandragora*: Latine, *mandragora*, pomum terrestre,
pomum caninum, Circe: Hispanice, *mandracolayerua*: Italice,
la mandragora: Gallice, *mandragore*: Germanice, *Mraun*.

Enarratio. 79.

NVNQVAM quod equidem meminerim, in Hispania mandragorâ
uidi: in Italia uero frequens est herba, præcipue Ferrariæ, ubi nullus ferè ex *Mandrago*
tat hortulus, in quo mandragora non reperitur. In cœnobio enim Char *ra.*
thusianorum, apud quod, unusquisque monachus suum proprium & par-
ticularē hortulum habet, ita felicissime crescit, ut nullus extet qui non hac
decoretur herba: crescit autem folio lapathi, lato, oblongo, per terram stra-
to, ad cuius radices poma quinq; uel sex numero nascuntur, magnitudine
parū pile, coloris interdum uirescunt herbacei: quū uero ad maturitatem
perueniūt, lutei saturi efficiuntur: nascuntur autē, ut obiter hoc attingamus,
poma hæc pediculis semī dodrantalis altitudinis, ita appositè, ut unum
quodque pomorum, homuncionem quendam, absque brachijs repræsen-
tare uideatur: qua de causa, Pythagoras mandragoram anthropomor- *Anthropo*
phon, id est figuram hominis, appellauit. Quem secutus Columella, man *morphos.*
dragoram in suo Horto, semihominem dixit, cui signatæ causæ, alteram
addimus uulgarem: Quia mandragora, radicem in duas fibras, ueluti duo
crura, diuisam habet, unde quoque semihomo appellatur. Hæc etiam Cir- *Circe.*
ce dicebatur, quia ea ad amatoria & ueneficia, Circe famosissima incan-
trix passim utebatur, & de ea, in Pentateucho legitur, quam Hebræi,
dudaïm, sua lingua uocant. Ex huius uero radice, uinum mandragorite
parandum Dioscorides, & medici suadent, quod plerunque propinant
ijs quibus secare, aut membrum aliquod urere uolunt, mirifice enim stupe-
facit. Iustū erit hic enarrare tyrannidem ac imposturam nugiendorū ac

Impostura impostorum hominum, qui homunculos quosdam ex radicibus canna-
hominum. rum sculptos, mulieribus sterilibus, & non parturiētibus, loco mandrago-
 ræ, non paruo uendunt precio, Sculpunt enim hominis effigiem in canna-
 rum, ut dixi, radice ita appositè & solerter, ut ubi opus est appareāt capilli,
 ut in barba, capite, & pectine, Grana tritici quædam affingant, quæ cum ra-
 dice simul terra obruta, plures, tenues, ac capillis firmes radices emittunt,
 ac inde tota ipsa radix, figura homuncionem repræsentat, quam è terra nō
 nisi obturatis auribus eradicari posse, uel canis caudæ adalligatam, alra
 mente nugantur. Vendunt autem unam uel alteram harum radicem, tri-
 ginta, nonnunquam uero quadraginta aureis ducatis. Pereant igitur ba-
 latrones ñ falsarii, quos ut Italia uniuersa fert, ita tota Hispania eos fugat,
 & non permittit imperitum uulgus imposturis circumueniri. Tertia uero
 species mandragoræ, Morion dicitur, quæ proculdubio melongena non
 est, ut nonnulli opinati sunt. Est enim melongena uel melezana, fructus
 ubiq; familiaris, quem aliqui berengenam uel belongenam, alij uero Cupi-
 dinis pomum, uel insanum pomum appellant, quod inter cucurbitas, &
 melones seritur, & uictui non aspernendum obsonium esset, nisi tristes ac
 atrabiliaris gigneret humores, ut Auicennam adnotasse legimus. Huius
 porro altera species in Italia cernitur, pomum gignens luteum, quam ego
 morion esse dixissem, quia cum mandragora, magnam cum figura, tum
 uiribus habet similitudinem: de quibus Galenus libro septimo de Faculta-
 tibus simplicium medicamentorum, ita tradit: Refrigerat tertio excessu
 mandragora, non nihil tamen pomis caloris atq; humiditatis inest, unde
 soporem conciliant. Radicis cortex non tantum refrigerat, sed etiam siccatur,
 quodeo includitur imbecillimum est.

DE ACONITO PARDALIANCHE.

Græce, ἀκόνιτιον παρδαλιανχίη. Latine, *aconitum interficiens leo-*
nes, pardos, aconitum interficiens pantheras: Hispanice, *centel-*
ba yerua: Lusitanice, *bugalhoo hierua, yerua de balbesteros:* Ita-
 lice, *aconito:* Gallice, *aconito:* Germanice, *Wolfsbeer/oder*
dollwurz.

Enarratio, 80.

Aconiti spe-
 cies due.

PRIMA hæc aconiti species pardalianches dicta, in multis reperitur lo-
 cis, cuius radices nigras ad rubedinem declinantes, luporum uenatores pu-
 blice uendunt, & illis lupos interficiunt: Sed non ea de causa luparia dicentur

da herba hæc est, quum sequens uere luparia denominetur, & radices non quidem ad ruborē inclinatas, sed potius nigerrimas habet, quæ minus potenter lupos interficiunt, quam huius de quo agimus aconito. Carnibus enim radices utriusq; aconiti mixtæ, lupos interficiunt: Sed ut dixi, primi huius aconiti radices potentius eos interimunt. Ex utrisq; quoq; & taxo, uenatores conditum parant, quo sagittas suas inficiunt, & toxicum appellant, quia Græci sagittas telæq; sua, toxumata uocant, Aconitum hoc par
Toxicum
unde dictū.
 dalianches, quia pardos, leones interimat, dicitur: cui folia aspera cucumeris asinini folijs simillima insunt, de quo Plinius cum Dioscoride, ita lib. uigesimo septimo, capite tertio dixit: Aconitum folia habet cyclamini, aut cucumeris non plura quatuor ab radice leniter hirsuta: radicem modicam cammaro similem marino, quare quidam cammaron appellauere: alij lycoctonon ex ea qua diximus causa: arida radix incuruatur paululum scorpionum modo, quare & scorpion aliqui appellauere: Nec defuere qui myoctonon appellare malint, quoniam procul & è longinquo odore mures necat. Nascitur in nudis cauitibus, quas aconas uocant, et ideo aconitum aliqui dixere, nullo iuxta, ne puluerem quidem nutriente, & cætera. Ex quibus satis clarè patet, quam perperam Leonardus Fuchsius in suo
Fuchsius
errat.
 Herbario, pro primo hoc aconito herbam Paris depinxerit, nam primum hoc aconitum, præstantissimum ut dixi uenenum est, ut eo inunctis mulie
Herba Pa
ris.
 ribus genitalibus, eadem die mortem inferat: Herba uero Paris, tantum abest ut uenenum dicatur, ut potius contra quoduis uenenum singulare sit antidotum, ut auctor ille qui additiones quædam Pandectis adiecit, inquit, qui quoq; contra fatuitates & insanias ualere, commendat. Quibus nos addimus, quod herba Paris, unicum tantum emittit caulem, & illum quidem rotundum, duorum cubitorum altitudinis, in cuius medio folia quatuor, sanguineo frutici similia, & in crucem disposita sunt, in summo uero, alia quatuor quoq; uidentur parua, oblonga, in quorum medio fructus purpureus, rotundus, acino uuarum paruo similis, uinosus, albo quodam paruo semine plenus, cernitur. Nam radix capillosa inter album & luteum colorem est, in qua scorpionis caudæ figura non cernitur, nec alæ batri splendor aliquis, quæ duo in aconito reperiri Dioscorides tradit. Cæterum Theophrastus libro nono, de Causis plantarum, capite decimo sexto, inquit: olim aconitum ita componi, ut certis occidere temporibus possit, uidelicet bimestri, trimestri, semestri, anno completo, nonnullum etiam biennio, quod nos hodie quoq; fieri à nonnullis percipimus.

DE ALTERO ACONITO.

Græce, ἀκόνιτον ἰσχυρὸν: Latine, lycoctonon, cynoctonon, alte

rum aconitum, herba lupos interficiens, luparia herba: Hispanice, yerua del lobado, mata lobo yerua, yerua de balhesteros: Italice, herba luparia, herba de la uolpe: Gallice, luparia herba: Germanice, **Wolffswurz.**

Enarratio. 81.

Licocto-
non.

Luparia
herba.

Taxatur
Auicenna.

Taxatur
Fuchsius.

Adip ani-
malis A-
phrica re-
pertum.
Napellus
ab aconito
differt.

Napellus
herba.

TRIA huius aconiti genera facit Dioscorides, quorum duorum historias non legimus, unde credere est, ut plerique doctissimi uiri credunt, textum istum corruptum & diminutum esse, quum in eo, tertij tantum Pontici aconiti historia legatur, quod passim folio platani multis diuiso incisuris cernitur: Caule uero filicis, flore luteo, & illo ampliore, quem ranunculus siue batrachion producit. Hanc uero herbam, lupariam communes appellant, ob id quod eius radices ut capite superiori diximus, lupos potissimum interficiant. Alterum uero genus uulgare quoque cernitur, folia stricta digitalis longitudinis habens, ad summum pro parte septem. Tertium uero in monte Anconitano uidimus, folium rutæ simile habens, ceteris uenofius, ac pestilentius. Ceterum, adeo segniter, & frigide in examinandis simplicium medicamentis Auicenna se gessit, ut illum in hac materia præterire consultius esset, quod non aliunde euidentius percipi potest, quàm in aconito herba, quam multoties cum cicuta confundit, aliquando uero cum toxico, nonnunquam autem cum napello, ut abunde Ferrarienses indicarunt, ac post eos Leonardus Fuchsius Germanus, qui quoque mea sententia reprehensione digni sunt, credentes utique aconitum Græcorum, apud Auicennam napellum esse, quum reuera multum inter se differant: quod noscens Auicenna, de utroque aconito uerbum fecit, uocans utique unum strangulatores Adip, id est animalis, ita apud Hispanos dicti, ac medij inter uulpem, & lupum, quod gregatim incedit, & leones comitatur, ob id quod ex præda à leonibus derelicta comedit. Reperitur enim in Aphrica animal hoc Hispaniæ contermina, de quo alibi, Deo optimo maximo fauente, plura dicemus. Alterum uero aconitum strangulatores leonis pardi signat. At alibi de napello, tanquam ab aconito herba diuersa, caput præfixit, ut iure dicendum sit, napellum longe ab aconito differentem esse. Accedunt ad hæc, quod Theophrastus, libro nono de Plantarum historia, aconiti folium, & fructum nihil penitus nocere, sed in radice tantum uim mortiferam habere tradat: Cui subscribunt omnes recentiores, qui de Antidotis contra uenena scripserunt, ut Rarius, Alfaharianus, Conciliator, Guainerius & plures alij. Sed quia quæ non sit herba napellus, diximus: nunc

quæ sit, dicamus, ut liquido constet, napellum ab aconito differentem esse. Est igitur napellus apud Auicennam descriptus, herba folia habens artemi-
 sig maioris similia, flores uero purpurascens, qui interdum aperti non sunt,
 cucullati apparent, & mortuorum capitibus similes: quasi uolens natura
 per eos, herbae mortiferam uim hominibus indicare, ut ab ea abstinerent,
 ut in alijs pluribus quoque herbis cernimus. Nam postquam aperti flores
 isti sunt, galiopsis floribus similes euadunt, sed maiores, qui cauli bicubita
 li hærent, in quo parua quaedam siliculæ quoque uidentur, in quibus semen
 nigrum admodum minutum occluditur, Huius radix, reti similis est, non
 uero scorpionis, aut cirris marinarum squillarum: ut liquido constet, inter
 napellum & aconitum differentiam non mediocrem esse. Est item apud Auicennam,
 napellus Moysis dictus, quem murem quendam esse ad radices *Napellus*
 napelli nascentem dicit, & qui in uniuersum, Antidorum contra omne ge- *Moysis.*
 nus ueneri, & potissimum napelli sit, quem multi celebres uiri uiderunt,
 & tanquam rem pretiosissimam, ac unicum contra quoduis genus uene-
 ni remedium seruant, quo factum est, ut mulieres Hispaniæ, huius animal
 culi pedes, pro amuleto, contra fascinationes, & epilepsiam, puerulis suis,
 collo suspendant. Aduertat tamen bonus lector, quod apud Plinium li-
 bro uigesimo septimo, capite tertio, aconitum alterum, myocetonon id est
 mures interficiens appellari meminit, ut hac significatione ductus, ne for-
 san in errorem labatur, credens utique napellum Moysis, aconitum quod
 mures interimat, sit. Ex napello autem, compositio quaedam alberzachali *Alberza-*
 ab Arabibus dicta paratur, quæ (ut tradit Auicenna) capite de napello: *chali com-*
 ebibita, uiriliginem albam curat. Proinde qui Auicennam hac in parte uel *positio.*
 licant, digni sunt reprehensione, non enim Auicennam, ebibitum napellum
 uiriliginem albam, aut ut ille inquit, albaras curare tradit, Sed potius in-
 quit, quod ex napello compositio alberzachali dicta, in certa ebibita dosi,
 albaras delet & curat, ut nouam Bellunensis correctionem consulere est.
 Demum de aconito ac illius uiribus, ita tradit Galenus libro sexto de Fa-
 cultatibus simplicium medicamentorum. Aconitum pardalianches, putre-
 facientis & delectoriae facultatis existit, quare in cibo potuque fugiendum, &
 subdit: Aconitum lycocetonum, similis prædicto est facultatis, sed peculia-
 riter lupos interficit, ut illud pardos.

DE CICUTA.

Græce, *κίχυνος*: Latine, conion, cicuta: Hispanice, ceguda yer-
 ua, caneuoria, ciguns: Italice, cicuta: Gallice, ciguë: Germanice,
 Wüsterich/oder würtzerling.

Enarratio. 82.

Cicuta. **VBIQVE** vulgaris cicuta est, sed alibi frigidior, & uenenosior, quam in Hispania aut Italia reperitur: cuius succo olim Socrates summus philosophus iniuste mortuus fuit; homini enim cicuta uenenum est, pecudi uero & sturno pabulum, de qua Galenus libro septimo, de Facultatibus simplicium medicamentorum ita breuiter dixit: *Connon*, id est, cicuta, quod extreme sane refrigeret, omnes norunt. Hæc Galenus. Ego uero quandoq; cicutæ radicem gustans, eam ualenter linguam rodere, ac urere deprehendi, qua de causa illam calidam esse, in dubium trahebam, & nisi proculdubio uniuersæ antiquitati contradixissem, illam calidam omnino asseuerarem: De qua quoq; Dioscorides libro sexto, capite undecimo, sermonem habet, & eam inter uenena connumerat, cuius efficacissimum remedium, meraci, ac generosi uini potio est.

Sturni cicuta nutritur.

Merum Antidotum cicute.

DE TAXO ARBORE.

Græce, σκιδναξ; Latine, smilax arbor, taxus arbor: Hispanice, texo arbore: Italice, nasso, tasso: Gallice, if: Germanice, Eybenbaum.

Enarratio. 83.

Smilax. Taxus. **SMILAX**, taxus arbor dicta, non solum in uniuersa Hispania, sed etiam in maxima Italiæ parte crescit, abieti cum figura, tum folijs simillima; humilior tamen aliquantulo abiete est, rubras ferens baccas, illis similes, quas agrifolium gerit. Venefica enim arbor hæc est, cui folia perpetuo hærent, de qua Virgilius cecinit, dicens: Sic tua Cyrneas fugiant examina taxos. A taxo enim toxicum deductum est, ut in aconito diximus. Cæterum adeo pestilens & mortifera arbor hæc est, ut eius umbra subter dormientes enecet: hodie uero ex huius arboris ligno, ad antiquitatis imitationem arcus Punicei fere coloris parantur, quod quoq; ad scrinia, mensas, tabulas, & subseilia usurpatur, de qua ut ab ea fugiamus tantum scribitur: referunt tamen nonnulli, innoxiam fieri, si in ipsam arborem, clauus æreus adigatur.

DE APOCYNQ:

Græce, ἀπικύνιον: Latine, apocynon, brassica rustica, brassica canina: Hispanice, hauas de perros: Lusitanice, antramoscos de quan: Italice, lupini canini.

Enarratio 84.

REPERITVR herba hæc apud Hispanos frequenter, quæ siliquas Apocynö. qualdam fabis, uel potius lupinis magnis similes emittit, quo fit, sua uoce, lupinos caninos uel fabas caninas herbam istam appellent, quæ omnino uenenosa est, & eam populus maxime fugit, & timer. De qua Galenus libro sexto de Facultatibus simplicium medicamentorum, ita tradit: Canibus iuxta & hominibus est uenenum, herbam grauiter olens, ob idq; uehementer calida, non tamen proportione desiccatur, itaq; illita admodum digerentis est facultatis.

DE NERIO.

Græce, *νιπιον*: Latine, *nerion*, *rhododaphne*, *rododendrum*: Hispanice, *adelfa*, *eloendro*: Italice, *oleandro*: Gallice, *rosage*, *orosagine*: Germanice, *Olander*.

Enarratio 85.

NASCITVR ad ripas fluuiorum nerion, perpulchras ferens rosas, Nerion. quas Apuleius in asinum uersus, ueras rosas putauit, sed ultimo diuersas dignouit: planta enim fruticosa hæc est, lauri folia habens, & illa quidem amarissima, ex cuius uirgis pueri in Hispania acilides, id est tela quædam, acutis ferris ornata parant, quæ in tauros eiaculantur. Cæterum, huius plantæ ligno, tactis aquis amaris, Moyses dulces reddidit, ut credunt Hebræi: & de illius uiribus, ita tradit Galenus libro octauo, de Facultatibus simplicium medicamentorum: Nerion rhododaphne, foris quidem illitus is frutex, digerendi uim obtinet: at si intra corpus sumatur, uirulentus homini et plerisq; pecudibus est.

DE FVNGIS.

Græce, *μυκη*: Latine, *mycetes*, *fungus*: Hispanice, *hongos*, *cogomelos*, *turtulbos*, *cylherquas*: Italice, *fonghi*: Gallice, *champignon*: Germanice, *Schwemm*.

Enarratio 86.

FVNGORVM plures sunt species, ex quibus, boleti in pratis plerunq; Fungi. principio Aprilis nascentes, primas obtinent, quos ego cum cæteris, tanquam noxios, ac pessimi & frigidi nutrimenti reiiciendos consularem, ut curatione quadam Centuriæ primæ Curationum mearum abunde dixi. Cæterum, tantus est hominum hodie luxus gulostitæ, ut pro habendis quotidie fungis, lapides quosdam excogitarint, quos in cellis uinarijs, sum

ma cura seruant, & eos terra cooperiunt, super quos, singulis octo uel decem diebus, fungi nascuntur, de quorum natura, ac malignitate tradit Galenus libro secundo, de Facult. alimentorum, capite sexagesimonono, & libro de attenuante dieta, capite nono, ubi omnium olerum, pessimos esse fungos tradit. Libro uero septimo de Fac. simpl. medic. ita quoque de illis differit: Fungus, inquit, frigida humidaque admodum planta est, quare proxime ad enecantem facultatem accedit. Et sanè inter eos sunt, qui interficiant, maxime qui ex natura mixtam habent qualitatem putrilaginosam, quibus Galeni uerbis, tu addas, quales suilli fungi dicti sunt, qui maxime uenenosi sunt.

*Suilli fun-
gi.*

DE COLCHICO EPHEMERO.

Græce, *καρχεδονικόν* - Latine, *colchicon ephemerum*, *ephemerum uenenosum*, *lethale ephemerum*, *hermodactylus*, *Mercus rhydigius*: Vulgo *hermodactylos*. Germanice, *Septlos* / *oder Herbstblüm*.

Enarratio. 87.

Ephemerum.

DICITUR ephemerum, quod uno interficiat die, præsertim Colchicon hoc, in Colchide prouincia nascens, quo serui, tanquam refugium in desperatione quærentes, utebantur. Est autem præsentaneum uenenum, ad sanguinem usque soluens, præcipue ut dixi, in Colchide: in alijs uero regionibus, non ita uenenosum percipitur, quod ut Serapioni placet, *Hermodactylus* recentiorum est, quo plerunque contra rebelles ac diurnos articularum dolores utimur. Nec enim mirari est, si Paulus seorsum de *hermodactylo*, tanquam re à Colchico ephemero differente, sermonem habeat, alibi uero de Colchico ephemero caput præfigat, quum id consultò fecerit. Videns utique ephemerum non adeo uenenosum esse, præcipue ubi *hermodactylus* dicebatur, sed rei medicæ potius conducibile: qua de causa, de eo ut uenenofo, cum ceteris Græcis caput constituit: alibi uero ita quã dere sibi nouiter comperta, & non admodum uenenofo, sub *hermodactyli* nomine, uerbum fecit, dicens: *Hermodactyli radix & perse*, & ipsius decoctum uim habet purgandi, priuatim & arthriticis, tunc quum humores defluunt exhibetur: uerum stomacho nimis quæ aduersatur. De ephemero uero Colchico, ac uenenosissimo, & exitiali lib. 5. cap. 48. legere quis poterit apud ipsum. Est ceterum, *hermodactylus* ut Serapioni placet, calidus & siccus, in secundo ordine, cuius frequens usus hodie contra morbum Gallicum antiquum habetur.

Hermodactylus.

Ephemerum non uenenosum Colchicon hermodactylus est.

Hermodactyli temperatura.

DE EPHEMERO.

Græce, *ἑπίμυρον*: Latine, *ephemerum*, *ephemerum non lethas*
le, iris syluatica, lilium conuallium: Vulgo *lilium conuallium*:
 Germanice, *Meyenblümlin*.

Enarratio. 88.

HOC ut Fuchſio Germano placet, *lilium conuallis* est, quo omnes hor- *Lilium con-*
 ti hodie ornantur, & merito, quia eius flores, tanquam arbuti figura, exi- *uallium.*
 miam referant redolentiam, odorem enim ex se emittunt, similem illi quē
 narantij flores spirare solent, de quo Galenus lib. 6. de Facul. simpl. med.
 ita dixit: *Ephemerum non uenenum illud, sed quod iris syluatica* nomina-
 tur, astringit quidem, estq; suavis odoris, Quare & repellit, & per halitum
 digerit, Non ineffaciter autem radix eius in dentium dolore colluitur: Ac
 folia cocta in uino, phymatum augmento & statui congruunt.

DE LENTE PALVSTRI.

Græce, *ῥαχὴς ἢ ῥαχὴ τῶν ὑδατῶν*: Latine, *lenticula palustris, lens*
aquatica: Hispanice, *lente yuela de stanque, lenteya dellagoa*:
 Italice, *lente de i paludi*: Gallice, *lentille aquatique*: Germanis-
 ce, *Wasserlinsen/oder meerlinsen*.

Enarratio. 89.

SVPERnatat in aquis præcipue stagnosis, *lenticula hæc colore uiridis, Lenticula*
 qua de causa, *lenticula palustris uel aquatica lenticula nominatur, de cuius* *aquatica.*
uiribus Galenus libro octauo de Facul. simpl. medicamentorum ita dixit:
Humidæ frigidæq; temperaturæ existit, utrinq; ex secundo ordine.

DE SEDO MAIORI.

Græce, *ἀΐζουρον ἰσχυρὸν*: Latine, *aizoum maius, sedum maius, sem-*
peruiuum maius, semperuiua maior, barba Iouis: Hispanice,
yerua puntera, sempre uiua: Italice, *sempre uiua*: Gallice, *de la*
iou barbe, triquemadame: Germanice, *Hauswurz*.

DE SEDO MINORI.

Græce, *ἀΐζουρον ἰσχυρὸν*: Latine, *aizoum minus, sedum minus,*

Semperuiuum minus, semperuiua minor, faba inuersa, faba crassa, crassula herba: Vulgo faba crassa: Germanice, Maur treüb lin / oder Klein hauf wurz.

Enarratio 90.91.

Aizoon
semperui
ua.

Faba cras
sa.
Mathiolus
errat.

DICITVR aizoon; id est semperuiuum, quod nec ingenti æstu, nec atroce frigore unquam moriatur, sed semper in omni tempore uiride, præcipue supra tecta antiqua & ucteres muros uigeat. Frigida enim acconstringens herba hæc est, medico usui cotidiano ueniens: At minus sedum, ut ego opinor, faba crassa, siue faba inuersa, herba dicta est, natura frigida: non uero uermicularis, ut Mathiolus, & alij putant, quia uermicularis herba, sapore acris est, natura uero calida, quæ duo minime sedo minori conueniunt, quum ut dixi sedum minus, natura frigidum, ut maius est. Cæterum, & planta ipsa descriptioni ex toto respondet, ut iure concludendum sit, quod faba inuersa, siue crassa dicta, minus hoc semperuiuum sit, de quibus Galenus, libro 6. de Facultatibus simplicium medicamentorum ita inquit: Aizoon utrunque tum maius, tum minus, desiccatur quidem leuiter, ut apote astringens modice: est tamen ex tertio ordine refrigerantium, in eoque aquea essentia præpoller: quare ad erysipelata, herpes, & phlegmonas à fluxione ortas accommodatur.

DE TERTIO SEDO.

Græce, αἰζων ἢ ἰσπαν. Latine, aizoon alterum, telephium, portulaca syluestris, uermicularis herba: Hispanice, uuas de perro yerua, la uermicular yerua: Italice, herba granelosa, la uermicolare: Gallice, pain doyseau: Germanice, Maur pfeffer.

Enarratio. 92.

Vermicula
ris.

TERTIVM hoc sedum, uermicularis est herba, natura calida, sapore acris, cuius duæ species habentur, altera luteos habens flores, altera uero albos: hanc fœminam, illam uero masculum, nonnulli appellant. Cæterum, hæc ipsa telephium quoque dicitur, herba de qua capite ultimo, libri secundi sermo quoque habitus est. Proinde caput hoc idem cum illo esse, certum est, quod Galenus tacite confirmare uidetur, quum de hoc tertio sedo, non alibi quam sub telephio, mentionem fecerit, dicens: Telephium, exiccandi & detergendi facultate est præditum, non tamen insigniter calida, sed forsan secundi ordinis, Desiccatur etiam secundo, intenso tamen, aut ter-

tij principio, proinde ad putrida ulcera congruit, & cum aceto utranq; uidi-
 lignem sanat. Hæc Galenus. Cæterum, huic nostræ assertioni fauet histo-
 ria in Aldino exemplari scripta, quæ multa resecata habet, & ita incipit: Ter-
 tium sedi genus, folia habet oliuæ, multo tamen minora, numerosiora, &
 tenera, coliculos rubentes ab una radice multos, in terram procliuēs, qui
 commanducati succo abundant, glutinosiq; & salso sapore sunt, calefacien-
 di uis & natura illi est, acrimoniam habet, exulcerat, & strumas cum axun-
 gia emplastri modo imposita, discutit.

DE VMBILICO VENERIS.

Græce, ^{κωτυλη δὲ} Latine, cotyledon, acetabulum, umbilicus
 Veneris, cymbalaria: Hispanice, Lusitanice, scudetes, coucils-
 hos: Italice, cuperto iule: Gallice, des escudes: Germanice, **Nas-**
beltraut.

DE ALTERO VMBILICO VENERIS.

Græce, ^{ἡ ἄλλη κωτυλη δὲ} Latine, alterum genus umbilici Vene-
 ris, cymbalion, alterum acetabulum: Germa. **Donnerbonen.**

Enarratio. 93. 94

HAERENT parietibus & humectis locis, utranq; acetabulum, folio **Acetabulū**
 crasso, rotundo, concauo, coxendicis figura, quæ frigida sunt & combu- **umbilicus**
 sionibus deseruientia: de quibus Galenus libro septimo de Facultatibus **Veneris.**
 simplicium medicamentorum ita inquit: Cotyledon, humidam, sub frigi-
 dam, obscure astringentem, ac leuiter amaram obtinet facultatem, unde re-
 frigerat, repercutit, abstergit, & discutit, itaq; phlegmones erysipelatos,
 & erysipelata phlegmonodæ persanat, æstuantiq; uentriculo commodissim-
 um cataplasma existit.

DE VRTICA.

Græce, ^{ἀνὰ ἄνθη} Latine, acalephe, urtica: Vulgo, ortica, orti-
 ga: Gallice, ortie griace: Germanice, **Uessel.**

Enarratio 95.

OMNIBVS urtica nota est, & illius omnia genera, de quorum uiribus **Vrtica:**
 ita tradit Galenus libro 6. de Facultatibus simplicium medicamentorum.
 Huius herbæ, tum fructus, tum folia, admodum digerentis sunt facultatis,
 adeo ut phymata & parotidas sanent, sed & quiddam flatuosum exhibent
 dum coquantur quo extimulant uenerem, & maxime ubi semen cum mu-

sto bibitur. Quod non calfaciat uehementer, sed nimis tenuiū sit partium, testimonio est crassorum ex pectore eductio, tum pruritus quem in partibus excitat, porro subducit uentrem titillatione magis quam purgatione, in uniuersum, quæ exiccari citra mordicationem postulant ea conuenienter perfanat.

DE GALIOPSI.

Græce, γαλιόψις: Latine, galiopsis, urtica labeo, urtica fatua, urtica foetida: Hispanice, urtiga muerta: Italice, ortica fetida: Gallice, ortie morte: Germanice, Bins augen / Taub nessel.

Enarratio 96.

Galiopsis. FAMILIARIS ubiq; galiopsis herba est, quæ prope uias, sepes, & domorum areas, folio & caule urticæ, nascitur, non tamen pungit, sed multum foetet, qua de causa, urtica foetida à multis dicitur. Cæterum, ita galiopsis à baloto in psis baloto similis est, ut primo aspectu, herbarius unam pro altera eradibus quibus differat. differunt tamen, quia galiopsis, flores habet purpurascens, balotus uero albos; item, qui scrophulariam herbam officinis uulgarem, quæ *Scrophularia herba.* ferrariam, ficariam, castrangulam, & mille morbiam uocant, Dioscoridis galiopsum esse autumant, omnino falluntur: quia si per galiopsum Dioscorides scrophulariam intelligeret, illius proculdubio radices non subiceret, quas nodosas & turbinatas habet. Quibus adde, quod galiopsis nascitur in sepibus, secus itinera, & in domorum areis: Scrophularia uero, potius prope aquarum riuulos. Argumentum tamen cui innituntur, ij qui galiopsum scrophulariam esse dixerunt, hinc desumunt: uident enim scrophulariam florem galeæ quodam modo similem producere, unde galiopsis nomen illi conuenire arbitrati sunt: sed reuera decipiuntur quia Galea Latinum nomen est, Galiopsis uero Græcum, unde non credendum est, quod nomen Græcum à Latino deductum sit, ut olim Euritius Cordus patefecit, quæ quoq; Mathiolus Senensis sequitur, et Fuchsiū in hac re reprehendit, qui prædicta ductus ratione in suo Herbario, scrophulariam pro galiopli depingit. Est igitur, ut in pauca rem totam cōferamus, galiopsis prædicta fatua urtica non uero scrophularia, uel ut Euritius augurat, & Mathiolus credidit, herba quædam urticæ similis, in cuius folijs lacteæ quædam maculæ conspicitur, ob quas, Galiopsum herbam hanc dici, à Gala id est lacte, creditur. De qua Plinius libro uigesimo septimo, capite nono, eadem cum Dioscoride dixit, & illius Galenus, libris Simplicium nullam fecit mentionem, quanquam Paulus Aegineta ut solet, ita de galiopli tra-

Fuchsius
conuelli-
tur.

dat: Galopfis uel Galiopfis, urticæ similis herba est, uerum maiorem habet leuorem & odorem grauem, scirrhosos tumores dissipat & emollit, item ad ulcera serpentina facit, emplastri modo imposita.

DE GALLIO.

Græce, γάλλιον: Latine, gallium, lac coagulans herba: Hispanice, coaia leche ierua: Gallice, flor astre, uel petit muguet: Germanice, Unser lieben frawen weg/wal/oder betstro.

Enarratio. 97.

CRUCIOR quum herbam uulgarem, & mihi notissimam, & qua omnia fere prata ornantur, innominatam reliquerim, possunt autem huic ueluti compluribus alijs nomina Hispanica indere uiri doctissimi Hispani, ueluti Christophorus Oroscius, qui apud Salmantienses non infelici successu agit, Antonius Ludouicus Olyssipponensis, utriusq; linguæ doctissimus, ac alij complures, quorum nomina Centurijs curationum nostrarum recensemus. Cæterum gallium herba est ad summum cubitalis altitudinis, cuius caulis gracilis, foliolis stellæ modo dispositis, ad aparine herbæ figuram, ornatur, in cuius summitate flos luteus, densus, exilis, numerosus, ac grati odoris est: lac enim herba hæc coagulat, & ea de causa Gallion dicta, ueluti illa altera herba quam Etrusci & Longobardi, pressuram uocant, quæ lac contrahit, & inde caseus dulcis dictus, conficitur. De gallio uero, ita ut solet Galenus lib. sexto de Facultatibus simplicium medicamentorum tradit: Gallium unde nomen sumpsit, quod lac coagulet, facultatem autem obtinet exicatoriam, & subacrem, flos eius competere sanguinis profluuijs uidetur, & combustis mederi: est autem boni odoris, & coloris lutei.

Oroscius.
Antonius
Ludouicus

Gallium
herba.
Pressura
herba.

DE SENECEIONE HERBA.

Græce, ἰριόριον: Latine, erigeron, senecio, herba cruciata: Hispanice, bon uaron: Lusitanice, attas tinba: Italice, cardoncello, herba petrella: Gallice, du senesson: Germanice, Gund Kraut/ creijs wurz.

Enarratio. 98.

ERIGERON longe alia res est ab eryngio, cuius inaduertentia multi decepti sunt, credentes, erigeronen carduum esse benedictum, quum tamen eryngium ut libro tertio diximus, carduus centum captium dictus sit.

Erigeron
ab eryngio
differt.

Cruciata
herba.

Brunphel-
sius errat.

Talafneria
herba.

Est igitur erigeron herba ubiq; obuia senecio dicta: quæ plerunq; supra muros, & parietes ueteres nascitur, altitudine cubitali, multos à se cauliculos emittente, quibus folia multidiuisa sunt, quæ diuisiones crucem referre uidentur, unde cruciata herba appellata est. Floret uero herba hæc initio ueris floribus luteis, cito dehiscens & in pappos euanescentibus: unde erigeron dicta est, quia uere flores ñ humani capilli modo in ea canescant, uocant autem Græci *ιαρ uer*: quibus *γέρων* senex dicitur unde ueris senex, uel senecio herba appellatur. Cæterum, hanc falso Otho Brunphelsius, pro altera specie uerbenæ in suo depinxit Herbario, ut iam diu patefecimus. Sed est quoq; altera herba, huic proxima, sed procerior, utpote caules tricubitalis emittens, cuius succo medici Hispaniæ contra morbum Gallicum utuntur, & eam Lusitani sua uoce, talafneriam, uel talafneriam uocant, quam nõ nulli uocum affinitate instructi, credunt, tanacetum apud authores descriptum esse, non sine tamen ingenti errore, quum inter se maxime uariant, ut conferenti manifestum erit. De erigero uero ita breuissime tradit Galenus libro sexto de Facultatibus simplicium medicamentorum. Erigeron refrigerat, & modice digerit.

DE THALICTRO.

Græce, *θάλιτρον*: Latine, *thalictrum, thalictrum*: Germanice, *Seylblat*.

Enarratio, 99.

Thalictro.
Ruellius in
thalictro
errat.

FALSO Ruellius, argentinam herbam, thalictro esse dixit, quum argentina herba longe alia est ut suo diximus loco: at thalictro hucusq; quod sciam non uidi, de quo Galenus libro sexto de Facultatibus simplicium medicamentorum ita dixit: Thalictro folia habet coriandro similia, caulem crassitudine rutæ, uis eis inest citra morsum exiccatoria, itaq; ulcera in ueterata ad cicatricem perducit.

DE MUSCO MARINO,

Græce, *βρυον θαλάσσιον*: Latine, *bryon thalassion, muscus marinus, corallina*: Italice, *corallina*: Hispanice, *malhorquina, yerua*: Gallice, *corallina*: Germanice, *Meer mos*.

Enarratio, 100.

Corallina.

OMNIUM doctorum hominum consensu, muscus marinus officinarum corallina est, qua hodie pro depellendis puerorum uermibus, medici frequenter utuntur: Merito enim corallina dicitur, quia cum corallo, similitudinem quandam gerere uidetur, uel quia cum eo plerunq; quoq; nas-

scitur; hic uero Anconæ in magna reperitur copia, cuius uires uermes interficiendi, antiqui ignorarunt, ut ex Galeno quoque percipi potest, qui de eo libro sexto de Facultatibus simplicium medicamentorum sermonem habet, & illi nullam similem tribuit uim, dicens: Bryon thalattion compositum est ex terrena & aquea essentia, utraque frigida, siquidem & gustum astringit, & calidis quibusuis illitum, ea refrigerat, adiuuatque. Cæterum Hispani herbam istam malhorquinam appellant, quia primo ad illos, ex Maiorica, altera insularum Balearium, aduecta fuit.

DE MARINA ALGA.

Græce, *φύκον θαλάσσιον*: Latine, *phycon thalattion, marina alga*: Hispanice, *las ouas del mar*: Italice, *alga marina*: Gallice, *alga marine*.

Enarratio. 101.

PHYCOS thalattios alga marina est, non ea tamen qua apud Muranum Venetij uirena uasa parantur: nam & illa alga marina dici meretur, de qua Galenus libro octauo de Facultatibus simplicium medicamentorum ita tradit: Phycos ex mari exemptus & uirens, siccatur refrigeratque in secundo ordine, habet enim quiddam modice acerbum.

Alga marina.

DE POTAMOGETONE.

Græce, *πρωτόφυτον*: Latine, *potamogeton, fontinalis herba, pulmonaria herba*: Vulgo, *pulmonaria*: Germanice, *Lungenkraut/sam kraut*.

Enarratio. 102.

POTAMOGETON, ut ego opinor, ea est herba, quam officinæ hominum diuine pulmonariam appellant, eo forsan quia pulmonis uitij opituletur: quæ folio constat betæ hirsuto, notis albis emaculato, & prope fontes & aquosos locos nascitur, unde fontinalis nomen traxit, de qua Galenus libro 8. ita dixit: Potamogeton astringit & refrigerat similiter polygono, sed essentia eius crassior quam polygona est.

*Pulmonaria.
Fontinalis herba.*

DE STRATIOTE AQUATICO.

Græce, *στρατιώτης*: Latine, *stratiotes fluuiatilis, Stratiotes aquaticus*.

Enarratio 103.

STRATIOTES in aquis supernatans, sedo simile folium habet, quod

Stratiotes fluuiatilis.

ut creditur, non alibi quam in Aegypto nascitur, de quo Plinius lib. 24. capite 18. ita inquit: Celebratur autem & à Græcis stratiotes. Est ea in Aegypto tantum, & inundatione Nili nascitur aizoo similis, ni maiora haberet folia: refrigerat mite, & uulnera sanat ex aceto illita: item ignes sacros ac suppurationes, sanguinem quoq; qui defluit à renibus pota cum thure masculo mirifice sistit.

DE STRATIOTE, MILLE FOLIA DICTA HERBA.

Græce, στρατιώτης ἢ χιλιάφυλλον: Latine, stratiotes, mille folia herba, mille folium: Hispanice, milhojas yerua: Italice, mille foglio: Gallice, mille feuille: Germanice, Garben/schaff garben/oder schaff tipp.

Enarratio 104.

Millefoliū.

HÆC enim herba est, quam hodie pharmacopolæ millefolium appellant, quum ex directo descriptio illi conueniat, nec enim myriophyllum mille folium herba est, ut multi crediderunt. Nascitur autem millefolium uulgare in pratis, locis siccis, et prope uias, non uero aquaticis locis, ut myriophyllum, à cuius millefolij radice caules semicubitalis altitudinis nascuntur, numero tres, quatuorue aut quinque, in quibus folia sunt auicularum pennis simillima, & ad ea multum accedentia, quæ syluestre cymium emittere solet. Cæterum, in summitate caulium, umbellæ albæ sunt, quæ aliquando rufescunt, ut iure dicendum sit, terrestre hoc millefolium officinarum millefolium esse, non uero myriophyllum. De quo Galen. lib. 8. de Facult. simp. med. ita tradit: Aquaticus stratiotes humida & frigida facultate est: terrestris uero, non nihil habet astrictionis, proinde & ulcera glutinat.

DE VERBASCO.

Græce, φλόιον: Latine, phlomos, uerbascum, thapsus barbatus: Hispanice, uerbasco: Italice, tasso barbasso: Germanice, wullkraut.

Enarratio. 105.

Verbasciū.

VERBASCI, uulgo talsibarbalsi dicti, duæ seplasiarjjs notissimæ sunt species, quarum altera flores albos habet, altera uero luteos, quibus pro sedandis doloribus, tanquam medicamento ano dino, & tēperato sepe utimur. Cæterum duas alias species huius uerbasci, Ruel. credidit, eas esse herbas, quas quidam herbas paralyfis, alij uero herbas primi floris appellat.

alteri quarum flos albus inest, alteri uero luteus, nam folia utriq; crispa ad *Herba pri-*
 modū sunt, uirgę pastoris dipfaci dicti, simillima, quas quoq; herbas Fuch *mi floris.*
 sius, tanquam ueras uerbasci species in suo depinxit Herbario: quę dubio
 procul constringendi uires obtinent. Porro ex uerbasco lychnia fieri possunt
 sunt, unde à Dioscoride lychnitis, & thryallis appellatur. Cuius flores ru-
 stici in Italia, & nonnulli in Hispania, pro coagulando lacte usurpant, &
 illius semine contuso & pani uel caseo mixto, Hispani pro interficiendis la-
 custribus piscibus utuntur: de quo Galenus lib. 8. de Facul. simpl. medi. ita
 inquit: phlomis, id est uerbascum eius duę sunt species: quędam enim fo-
 liis est candida, quędam uero nigra: Rursus, albę quidem mas est, cuius fo-
 lia angustiora, foemina cuius maiora uisuntur: Est & alia phlomis agrestis,
 flores habens aureos & luteos nec non alia quę phlomida appellant: Prio-
 rum duarum radix acerbata gustu est, & fluxionum affectibus prodest, atq;
 adco dentium doloribus: quanquā folia digerendi uim habent, similiter et
 aliarum folia, omnium quippe folia desiccandi & detergendi uim possidēt.

DE AETHIOPIDE HERBA.

Gręce, αἰθιοπική: Latine, Aethiopides herba.

Enarratio. 106.

HAEC in Aethiopia tantum nascitur.

DE ARCTIO.

Gręce, ἄρκιον: Latine, arctium.

Enarratio. 107.

ARCTIVM non est lappa minor, ut multi falso credebant, quum lap- *Arctium.*
 pa minor xanthion sit Dioscoridis: est uero arction herba ubiq; nascens,
 cuius tenelli cauliculi in cibo cardorum uice usurpantur. Folia etenim
 crassa uerbasco similita herba hęc habet, de cuius uiribus ita tradit Galenus
 6. de Faculta. simpli. medicamen. libro, dicens: Arctium quod thapso uer-
 basco est simile, radice tenera, candida, dulci, caule oblongo & molli, semi-
 ne cymino simili: tenuium est partium, ob idq; facultatis modice exiccanti-
 tis & extergentis, quam obrem radix ac semen eius in uino cocta, quadam
 tenuis dentium dolores mitigant. Porro ambusta & chimethla non horū
 modo decoctum, sed & caules teneriores sanare possunt.

DE PERSONACIA.

*Gręce, ἀρκεύρα: Latine, arcium aliud, personacia, philanthropos,
 lappa maior, bardana: Hispanice, bardana, pagamacera maior:*

Italice, lappola maggiore: Gallice, gletteron, ou glouteron, Germanice, Gros Kletten.

Enarratio. 108.

Lappa maior duplex NASCITVR Lappa maior ubiq; cum caule, & sine illo: Quæ autem cum caule nascitur folia cucurbitæ, similia habet, fructum uero rotundum, hirsutum, tenaci nexu uestibus hærentem, unde philanthropos herba dicta est. Cæterum, differt planta hæc à minori lappa, tum folio tum etiam fructu, ut capite de Xanthio dicemus. Quæ autem sine caule nascitur lappa, folia tantum habet lata, ampla, quibus multi uice branchæ urfinæ, non sine ingenti errore utuntur, hanc uero de qua agimus, lappam maiorem appellamus, At qui a parinem lappam esse dixerunt omnino errarunt, ut suo diximus loco, de hac uero lappa maiori ita tradit Galenus libro sexto, de Facultatibus simplicium medicamentorum. Lappa maior digerit simul et desiccatur; astringit tamen non nihil, unde folia eius antiquis ulceribus profunt.

Error multorum.

DE PETASITE.

Græce, πετασίται: Latine, petasites: Germanice, Pestilenz wurz.

Enarratio 109.

Petasites. NISI fungorum genus aliquod Petasites sit, quid nam sit ignoramus, in Gallia porro eam nasci Ruellius tradit, pro qua Fuchsius lappam maiorem à nobis descriptam capite superiori, in suo depinxit Herbario.

DE EPIACTIDE SIVE ELLEBORINE.

Græce, ἐπιανθίς: Latine, epipactis, elleborines, elleborina.

Enarratio. 110.

Elleborines. SIMILIS nigro helleboro, elleborines herba est, minutiori tamen folio uestita, quam Ferrariæ in hortu Magnifici Azaioli nobiliss Ferrariensis uidimus. Quum igitur Dioscorides dicat, elleborines folia habet minima, intellige comparatione ad folia nigri ueratri, ellebori dicti.

Azaiolus Ferrariensis.

DE FVMARIA HERBA.

Græce, καπνίς: Latine, capnos, fumaria herba, fumus terræ: Hispanice, palomilha yerua: Lusitanice, hierua molarari: Italice, fumo terro herba: Gallice, fume terre ou pied de geline: Germanice, Erdtrauch/oder tauben kropff.

Enarratio III.

FVMARIA herba, officinis fumus terræ dicitur, quæ ideo à fumo de- *Fumus*
 nominationem traxit, quia eius succus oculos clarificat, & in eo infectus, *terra.*
 ueluti acutissimus fumus, multas euocat lachrymas, præclara enim &
 multis encomijs, ob raras eius dores, digna est herba, quæ flauam bilem
 purgat, & adustos depellit humores, ac puriorem & mundiorem sangui-
 nem reddit, mirifice enim morbis biliosis opitulatur, & ijs qui ex sangui-
 ne adusto originem trahunt, ut morbo Gallico, pruritu, scabiei, serpigini,
 lepræ, psoræ, elephantiasi, quartanæ, & alijs uarijs, pro quibus, ex ea syru-
 pus, ac per campanam destillata aqua, in officinis parantur. Ceterum uen-
 triculum, iecur, & intestina, herba hæc roborat, & unice obstructions a-
 perit, ut ex Galeno percipitur, qui libro septimo de Faculta. simplicium
 medicamentorum ita tradit: Capnios, id est fumaria, acris, amare, & acer- *Fumarie*
 bæ qualitatis est particeps, quam obrem urinam biliosam, multamque *tempera-*
 prouocat: sanatque tum obstructions, tum imbecillitates iecinoris: Succus *tura.*
 eius oculorum aciem acuit, non parum trahens lachrymarum, ueluti ipse
 fumus, hætenus Galenus. Recentiores uero, ut Mesue, Serapio, & alij, non
 nihil malignitatis huic herbæ tribuunt, quam facile corrigi, aut cocco, aut
 passulis enucleatis, uel earum melle cõrendunt, ut uero illius uires debiles
 efficaciores fiant, illi myrobalani, sene, & aqua casei, adiungenda sunt.
 Porro, ex floribus sumi terræ conditum saccharo paratur, prædictis con-
 ueniens affectionibus, quod curiosi pharmacopolæ paratum in officinis
 habeant semper, uelim. At huius succi dosis, in potu ut testatur Mesue ab
 uncia media ad duas usque propinari debet, decocti uero ab uncijs decem ad
 quindecim, pulueris uero à drachmis tribus ad quinque: parum enim calida
 herba hæc est, sicca uero in secundo gradu.

DE SATIVA LOTO.

Græce, *λωτὸς ἰατρικὸς*: Latine, *lotos domestica, satiuua lotos, trifolium satiuuum, oxytriphylon, acetosum trifolium, panis cuculi, alleluya, trifolium acetosum, oxys*: Hispanice, *axederilha detres boias, alleluya*: Italice, *trifolio acetoso*: Gallice, *tresle acetoso, uel pain a coquu*: Germanice, *Sawerflee/oder gauchbiot*.

Enarratio IIII.

LOTVS satiuua, ut ego opinor, acetosum trifolium est, cuius folia cor- *Lotus satiuua*
 dis figuram imitantur, & eum Plinius oxyn, libro uigesimo septimo, capi- *tina.*

Acetosum trifolium. te duodecimo appellat: recentiores uero panem cuculi, uel panem cuniculi, aut alleluyam uocant, quod ad restringendam sitim, & stomachum diffusum a caliditate, recreandum multum ualere creditur: in hortis autem *Alleluya.* fatum plerumque reperitur, & ut tradit Galenus, ut mediocriter concoquendi, ita etiam exiccandi uim possidet: demum in caliditatis frigiditatisque coniugio, media quodammodo lotos satiuæ hæc existit.

DE SYLVESTRIS LOTO.

Græce, λωτός ἄγριος: *Latine*, lotos sylvestris, trifolium sylvestre, falsum melilotum: *Hispanice*, Lusitanice, melgas: *Italice*, Gallice, meliloto, *Germanice*, Gulden Klee oder steinklee.

Enarratio 113.

Lotos sylvestris. SYLVESTRIS Lotos, siue trifolium sylvestre, ea est herba, quam hodie uniuersa fere Italia, Germania, ac Gallia, pro uero meliloto usurpant, De quo Galenus citato loco ita dixit: Semen agrestis loti, secundum est ordinis calfacientium, habetque nonnihil absterforium: porro Ægyptiæ loti semen etiam in panes fingitur.

DE CYTISO.

Græce, κύτις: *Latine*, cytissus, trifolium odoratum, herba Maura, herba flaura, planta leonis: *Hispanice*, trebol real, trebol de olor: *Italice*, trifoglio cauallino: *Gallice*, tresle odore: *Germanice*, Sibengezeit/oder wolriechender Klee.

Enarratio 114.

Cytissus. INdignoscenda Cytisso herba, multi decepti sunt, ignorantes quod uera *Trifolium odoratū.* cytissus, ea sit herba, quam uulgus trifolium odoratum appellat, ut eius figura & odor attestantur, & qua equi & iumenta multum in esu oblectantur. Cuius causa Itali eam trifolium caballinum nominant, imo ita ea *Mathiolum Senensis.* beluæ delectantur, ut hordeum illius loco respuant, quod doctissime à Mathiolo Senensi primo animaduersum fuit, & non immerito Hispani, herbam, & Itali scenum maxime laudant, in quibus cytissum maxime abundare uident: de qua Plinius merito libro decimo tertio, capite uigesimo secundo ita tradit: Frutex est & cytissus ab Aristomacho Atheniensi miris laudibus prædicatus, pabulo ouium: aridus uero etiam suum: Spondetque iungo & eo lætior satietas quod perquam modico pinguescunt, & quadru-

pedia, ita ut iumenta hordeum spernant. Non ex alio pabulo lactis maior copia, aut melior, super omnia pecorum medicina à morbis omni usu præstante. Quin & nutricibus in defectu lactis aridum, atque in aqua decoctum potui cum uino dari iubet, & firmiores celsioresque infantes fore, & cætera: De quo Galenus libro septimo de Faculta. simplicium medicamentorum, ita tradit: Cytisi folia digerendi facultatem obtinent, aqueæ & temperatæ mistam, ut malua. Cytisus lac
euocat.

DE LOTO AEGYPTIA.

Græce, *λωτὸς ἰσχυρὸς*: Latine, *Lotus Aegyptia.*

Enarratio 115.

HANC hucusque non uidimus, eam tamen speciem fabæ Aegyptiæ *Lotus Aegyptia.* ignami dicti, esse, pro re certa teneo, cuius quoque radices, in uictus usu, hominibus sunt, & de ea Theophrastus libro quarto, de Historia plantarum, capite decimo, sermonem habet: Galenus quoque ubi de loto agit, ita tradit: Porro Aegyptiæ loti semen etiam in panes fingitur: cæterum lotus hæc Aegyptia, proprie Andacocha est, non uero quæ uis altera loti species, ut multi putant. Andacocha lotus
Aegyptia
est.

DE MYRIOPHYLLO.

Græce, *μυριόφυλλον*: Latine, *myriophyllum, millefolium aquaticum*: Germanice, *wasserfenchel/oder wassergarb.*

Enarratio 116.

MYRIOPHYLLON non est millefolium uulgare, ut abunde capite de Stratiote terrestri, millefolio dicto diximus. Hæc herba in palustribus nascitur locis, non multum uulgari millefolio absimilis. Myriophyllum.

DE MYRRHIDE HERBA.

Græce, *μύρρις*: Latine, *myrrhis, cicutaria*: Vulgo *cicutaria*: Germanice, *wildkörblin kraut.*

Enarratio 117.

NON est cerefolium myrrhis, ut iam diximus. Est uero Myrrhis herba cicutaria dicta, cerefolio admodum similis, & ubique obuia, qua Salimanticenses abundant, & de illius uiribus, ita meminit Galenus libro septimo de Faculta. simpli. medicamentorum. Radix eius est odorata & dulcis, mensæque mouet, nec non thoracem atque pulmones purgat, calfacit itaque secundo ordine, cum partium tenuitate. Myrrhis
cicutaria
herba est.

DE MYAGRO.

Græce, *μυαγρον*: Latine, *myagros*, *melampyron*, *triticum nigrum*: Gallice, *camelina*, *camamina*.

Enarratio 118.

Myagros. REFERT Ruellius libro tertio de Natura stirpium, capite centesimo uigesimo sexto, myagrum in Gallia nasci, & in cāpis feri, à Gallisq; camelinam, uel cameminam appellari. Cæterum dicitur quoq; melampyron, id est nigrum triticum, herba hæc, ex cuius semine oleum exprimitur non solum lucernarum luminibus, sed pauperum condimentis conueniens. In Belgica quoq; regione nouimus nos plantam feri ramosam folio hederaceo, gallinis, & alitibus dicatam, quia eius semine maxime gallinæ oblectantur, & ex eo quoq; promiscue cum alijs seminibus, oleum expriment, de quo Galenus libro septimo de Fac. simp. med. ita tradit: Oleum quod ex semine ipsius funditur, emplasticam facultatem obtinet.

DE OENAGRA.

Græce, *οινάγρα*: Latine, *oenagra*, *onagra herba*.

Enarratio 119.

Oenagra.
Onagra. NEC in Hispania aut Germania, Italiâ uel, unquam herbam hanc uideri potui, quæ ad domandos equos, & alia cicuranda animalia optima procul dubio esset. De qua Galenus lib. 8. de Facultat. simp. med. ita tradit: Onagri radix arefacta uinosum quiddam redolet, maximeque ad uini facultatem accedit.

DE CIRSIO.

Græce, *κίρσιον*: Latine, *cirsion*, *buglossa*, *buglossus*, *lingua bovis*: Hispanice, *lengoa de bues yerua*, *lengoa de uacca*: Italice, *buglossa*: Gallice, *langue de beuf*: Germanice, *ochsenzung*.

Enarratio 120.

Buglossa. A DEO Cirsion nostræ uulgatæ buglossæ respondet, ut omnino fatendum sit, candam esse herbam, cui sententiæ Ruellius quoque patrociniatur, & merito: quia uidemus buglossam aliquando triquetrum habere caulem, spinosum, ex cuius floribus nescio quid euanescit, ut animaduertenti notum euadet: nam in cæteris ita inter se respondent, ut spectanti nulla dubitandi maneat occasio. Proinde Mathiolum in hacre, minus bene dixisse crediderim, quum cirsium alteram herbam à buglossa esse contendat.

Mathiolus
errat. Dicitur

Dicitur uero cirsion, quia uaricibus conueniat: Nam ut tradit Andreas Herbarius, eius radix ubicunque uarices infestant, religata, dolores finit. Hodie uero ex ea cum syrupus, tum stillaticia aqua, in officinis habentur, febribus, & in aduersionem inclinatis humoribus conducentes: non minus quoque ex huius herbe floribus cordialibus, conditum ex saccharo paratur, conserua cordialis dicta.

DE ASTERE ATTICO.

Græce, ἀστὴρ ἀττικὸς: Latine, *Aster Atticus*, inguinalis herba, inguinaria, buboniū, alibium, stellaria herba: Vulgo, stellaria herba, alibio herba: Germanice, *Sternkraut*.

Enarratio 121.

NASCITVR ubique herba ista, quam nonnulli pharmacopolarum, si- *Aster Atti-*
 lium ante patrem uocant, & eam alibium uulgares appellant, ut Leonis- *cus.*
 cenus doctissimus uir, in eo libello, quem de morbo Gallico edidit, indi- *Alibium.*
 cavit. Aduertendum tamen, quod Serapio, herbam istam inguinariam, cū *Buboniū.*
 eryngio confundit, quanquam tamen non sine errore ingenti. Dicitur ue- *Inguinalis*
 ro aster Atticus stellaria herba, quod foliola stellarum modo disposita ha- *herba.*
 beat, de qua Galenus lib. 6. de Facult. simp. medic. ita tradit: Aster Atticus, *Serapio er-*
 partim quidem digerens est, partim autem refrigerans, uerum id non ad- *rat.*
 stringit. Est & alia herba stellaria quoque dicta, quam multi Alchimillam, *Alchimilla*
 alij uero pedem leonis appellant, quæ maluæ folia habet, sed duriora, ner- *herba.*
 uosiora, ac magis crispa, in quibus per circumferentiam extremitates octo *Pes leonis*
 dentatæ sunt, & ita dispositæ, ut cum folia ex toto aperta sunt, stellæ modo *herba.*
 eradiare uideantur: nam huic caulis in altum crescit, ex quo ramuli plures
 enascuntur, in quorum summitatibus, flores quidam stellæ modo disposi-
 ti sunt, qui ex luteo uirescunt: Porro illius radix digitalis crassitudinis est,
 longitudinis uero dodrantalis & amplioris. Nascitur autem herba hæc
 Maio mense, floret uero Iunio. Multis dotata uiribus herba hæc est, de qua
 Author ille qui ad Pandectas additiones adiecit, ita inquit: Stellaria herba
 nascitur in montibus Appennini, quæ folia maluæ gerit, & mirabilem ha-
 bet proprietatē, scilicet ad reddendas steriles mulieres, fecundas: illis quo-
 libet mane coclear unum prædictæ herbæ, in puluerem redactæ, cum bro-
 dio capi, uel uino generoso, per uiginti dies, in poru propinando, Quibus
 nos addimus, modo mulieres steriles fiant & non concipiant, quia ob lubri-
 citatem humorum, semen genitale non retinent. Est enim herba hæc con-
 strictoria, & ea de causa, eius siccæ herbæ puluis, ijs qui ex alto cadunt, secu-

rifsimo iuuamento conceditur, modo in decocto eiusdem herbæ, uel aqua stillaticia detur, non minus quo q̄ contra enterocelas ualet, & muliebres menses constringit, imò ita mulierum genitalia constringit huius herbæ decoctum, aut stillaticia a qua, ut corruptas æque ac uirgines reddat, modo super decocto ad aliquot infedeant dies, non minus quoque pendentes mamillas, rotundas, ac duras, contracta sue reddit.

DE ISOPYRO.

Græce, ἰσὸπυρον. Latine, isopyron herba.

Enarratio. 122.

IGNORATUR hodie, quæ Isopyron herba sit.

DE VIOLA PURPUREA.

Græce, ἰὼν πορφύρεα. Latine, ion porphyryon, uiole purpurea: Hispanice, uioletas: Italice, uiole mamole: Gallice, uiolette de Mars: Germanice, blau viol/oder Nierzen violen.

Enarratio. 123.

Viola purpurea. NON minus ornamentum uiolæ, quam rosæ Officinis hodie præbent, quæ non solum purpureæ, sed etiam albæ, & inodoræ frigidioribus quibusdam locis nascuntur: Ex uiolis multoties in infusione repetitis, Syrupus uiolatus solutiuus, non minoris uis, ac Syrupus rosaceus solutiuus, siue multarum infusionum dictus, conficitur, quo in pleuritide, ac pectoris uitij, pro expurganda aluo, ad quatuor usque uncias, utimur. De uiola ita meminit Galenus lib. 6. de Facult. simpl. med. Ios, id est, uiola, eius folia aqueam & subfrigidam substantiã superantem possident, proinde tum perse, tum cum polenta illita, calidas phlegmonas mitigant, imponuntur, & ori uentriculi estuant, & oculis. Plura uero de uiolis apud Mesuen legito.

DE CACALIA HERBA.

Græce, κακαλία. Latine, cacalia.

Enarratio. 124.

Cacalia herba.

QUAE acacali conueniunt, cacaliæ Plinij tribuisse deprehendimus: nouimus autem nos, acacalim fruticem erice non absimilem, fructum rotundum, album, margaritis simillimum ferre, ut primo libro diximus. Quæ omnia Plinius cacaliæ lib. 25. cap. 11. tribuit, dicens: Cacalia siue leontice uocatur semen margaritis minutis simile, dependens inter folia grandia, in montibus fere, huius grana quindecim in oleo macerantur, atq̄ ita aduerso capillo caput inungitur: porro Galenus de cacalia ita sub cancano tra-

Cancanus Galeni, ca-

dit, lib. 7. de Facult. simp. medic. Radix cancani, crassam emplasticamque *calia est.*
 & exiccantem habet essentiam, sed mordacitatis expertem, quare macera-
 ta uino sicuti tragacantha, & lineta, aut commansa, arteriæ asperitates sanat.

DE BVNIO.

Græce, *βύνιον*: Latine, *bunion, napum, scoparegia.*

Enarratio. 125.

NON ubique ut multi autumant bunion nascitur, quod ex Argenta, *Bunion.*
 quum apud Ferrarienses agebamus, ad nos delatum est, caule quadrangu-
 lo subtili, folio uero apij, nam radicem omnes prætermiserunt, quam ipse
 hucusq; non uidi, ob cuius forsitan cum rapis & naris similitudinem, multi
 raporum simul genus esse dixerunt. cæterum huius decoctum purgationi-
 bus foeminarum, uescicæ & uring, utile esse, certum est, & ut tradit Galenus lib. 6.
 de Fac. simp. med. adeo excafcacit, & ut urinas moueat, & menses prouocet.

DE PSEVDOBVNIO.

Græce, *ψευδοβύνιον*: Latine, *pseudobunion, falsum bunion, mens-*
dosum bunion.

Enarratio. 126.

HÆC herba, ab Italiae herbarijs uisa non est, nascitur autem in Creta *Falsum Bunion.*
 tantum, cuius semen contra uenena efficacissimum medicamen est, & ea de
 causa Antidotis miscetur.

DE CHAMAECYSSO.

Græce, *χαμαίσις*: Latine, *chamæcyssos, terrestris hederæ,*
terrestris herba: Vulgo hederæ terrestris: Germa. Grund-
teb/oder Gundelreb.

Enarratio. 127.

HÆC nisi illa sit herba, quam terrestris herbæ, & terrestrem hederæ ap- *Chamæcy-*
 pellant, quæ illa sit ignoratur, de qua Galenus lib. 8. de Facul. simp. med. ita *fos.*
 tradit: Chamæcyssos, flos eius admodum amarus quum sit, iecur obstructum *Hederæ ter-*
 aperit, daturq; & coxendicæ laborantibus: Cæterum Ruellius, hanc à se in *restris.*
 Gallia uisam, longe à terrestri & uiticosa illa dicta herba differente testatur.

DE CHAMAELUCE.

Græce, *χαμαίλευξ*: Latine, *chamæleuce, chamæpeuce: Germa-*
nice, Sewdannen.

Enarratio. 128.

TAMETSI indifferenter caput hoc, de chamæleuce uel chamæpeuce *Chamæleu-*
 ce.

legatur, Plinius tamē tanquam de rebus diuersis sermonem habet, lib. 24. cap. 15. de Chamæleuce sic dicens: Chamæleucen apud nos farranum, siue farfugium uocant, nascitur secus fluuios, folio populi, sed ampliore, Radix eius imponitur carbonibus cupressi, atq; is nidor per infundibulum imbitur, in uetere tussi, De Chamæpeuce uero, ita inquit: Chamæpeuce laris folijs similis, lumborum, & spinæ doloribus propicia est. Quæ herba, cum ijs quæ à Dioscoride dicuntur, multum conueniunt, ut iure dicendum sit, chamæpeucen Plinij, herbam esse de qua Dioscorides in præsentia agit. Galenus tamen sub Chamæleuce, lib. 8. de Facult. simp. med. ita tradit: Chamæleuce, calfacit quodammodo tertio ordine, siccat primo.

DE BUGLOSSO.

Græce, *βύλλωσις*: Latine, *buglossus*, *borrago*: Hispanice, *borraienes*, *borraies*: Italice, *borragine*: Gallice, *bourrache*, ou *bourroche*: Germanice, *Borretsch*.

Enarratio. 129.

Borrago. DIOSCORIDIS & Græcorum buglossus, nostratum est borrago, De qua carmina ita feruntur:

Ego sum borrago quæ tria dona ago,

Gaudia semper ago, semper uiresco, & in omni tempore cresco.

Buglossus nepenthes est ex Erasmo. EX ea syrupus paratus habetur, non minus a qua per campanam ellicita, ac ex floribus conditum cum succharo, inter cordiales dictas conseruas primatum obtinens. Ceterum, ob id quod læticiam buglossus inferat, multi Græcorum nepenthen buglossum esse dixerunt, inter quos Erasmus Roterdamus in sua Moria, nominādus uenit. Galenus uero de buglossio, lib. 6. de Facult. simp. medic. ita tradit: Humidæ calidæq; temperici est, uinisq; iniectum hilaritatis causa esse creditur, sed gutturis etiam lenit aspredinē, si melicrato coctum sumatur.

DE CYNOGLOSSA.

Græce, *κυνόγλωσσος*: Latine *cynoglossa*, *canis lingua*, *lingua canina*: Hispanice, *uiniebla*, *lengua de perro yerua*: Italice, *lingua di cane*: Gallice, *langue de chien*: Germanice, *hundszung*.

Enarratio. 130.

Cynoglossa. VERA cynoglossa, omnes Hispaniarum seplasiarj utuntur, quam sua uoce, uinieblam uocant: secus autem Italiæ mangones, qui cynoglossam alteram lata folia habentem pro uera usurpant. Est autem uera cynoglossa

sa herba folia oblonga, crassa, & hirsuta habens, quæ rotæ modo, instar Solis depicta, absque caule, flore, & semine apparet, ex qua pillulæ de cinoglossa depic-
 ta dictæ, pro euocando somno parari debent: frigida autem natura herba hæc est: de qua Galenus nullam quod sciam mentionem fecit, libris suo-
 rum Simplicium.

DE PHYTEUMATE.

Græce, φύτευμα: Latine, *Phyteuma*.

Enarratio 131.

HODIE hæc ignoratur, quæ apud Venerem deam forsan reperiri potest. *Phyteuma* set, quum amori tantum conueniat.

DE LEONTOPODIO.

Græce, λειονπόδιον: Latine, *leontopodion*.

Enarratio 132.

ET hanc quoque Venus sibi seruatam occultatamque habet, quia amorum ueneficis ualere tantum dicitur.

DE HIPPOGLOSSO.

Græce, ἵππογλωσσός: Latine, *hippoglossus, hippoglossidion, uulcaria, pagana lingua, bonifacia, bislingua absque fructu, laurus Alexandrina sterilis, laurus Alexandrina foemina: Hispanice, lengoa de cauhalho yerua: Germanice, Zepflin traunt.*

Enarratio 133.

HIPPOGLOSSVM differentem esse herbam, à lauro Alexandrina, Hippoglossatis ex Dioscoride percipi potest, qui utriusque historias differentes facit, tum etiam quia uiribus, dispares eas quoque constituit. Est enim hippoglossus siue hippoglossidion, eadem cum lauro Alexandrina, nisi quod plerunque in hippoglosso-ex maiori & uero folio, minus folium ex me-
 dio non oriatur: quod si illi inesse aut nasci contigerit, nunquam inter illa duo folia, fructum rubrū illum gigni uidebitur, qualem in lauro Alexandrina oriri percipimus: & ea de causa, laurus Alexandrina à Theophrasto epiphyllocarpos nominatur, quia intra duo folia fructum rubrum ciceris magnitudine fert, quam nonnulli masculum, hanc uero hippoglossum de qua agimus foeminam appellant, cuius foliorū uel radicis puluis, drachmæ pondere in potu, contra matricis præfocaciones ualet, ueluti contra intestinalem ramicem, quanquam in initio potius obesse quam prodesse appareat: & ea de causa, primis diebus brachiali ligatura optime fascian-

duſ eſt æger, ut ſuæ renitatur potentia, ſed poſtea paucis interpoſitis diebus, mirum in modum agglutinatur conſolidatur.

DE ANTIRRHINO.

Græce, *αντιρρινον*: Latine, *antirrhinon*, *anarrhinon*, *burraſion*, *caput uittulinum*, *bubulum caput*, *oculus cati*: Hiſpanice, *ca beza de ternera*, *yerua*: Italice, *antirrhino*: Gallice, *moron uiolet*: Germanice, *ozant*.

Enarratio 134.

Antirrhino.
non.
Simon So-
ſienſis phar-
macopola.
Plinius ta-
xatur.

NASCITVR uarijs in locis antirrhinon, herba folio maiori anagallidis, fructu uero paruo, ſed uituli capiti perquam ſimile, unde nomen traxit, quam apud Belgas primo mihi monſtrauit Simon Soſienſis pharmacopola diligentiffimus. Qui antirrhinon, aparine ſimilem faciunt, omnino errant, in qua re non minus Plinius taxandus uenit, quum antirrhinon lino aſimilat, eamq; *lychnim agriam* appellat. Nam etſi antirrhinon flore purpureo *lychnidi ſimillimo* inſigniat, non ea tamen de cauſa, antirrhinon *lychnis ſylueſtris* dicenda eſt herba. quum tantum inter ſe differat, quantum *penicillum* ab *arca*. De qua Galenus libro ſexto de Facultatibus ſimplicium medicament. ita inquit: Semen habet inutile, eſtque cum *bu bonio ſimilis facultatis herba*.

DE CATANANCE.

Græce, *κατανανθη*: Latine, *catanance*, *unguis miluinus*: Hiſpanice, *Lufitanice*, *unbas de gato*, *yerua*: Italice, *unge de gato to herba*.

Enarratio 135.

Catanance.
Cati un-
gues herba

NASCITVR catanance in macerijs, & prope uineas, ſiliculis aduncis, paruis, quæ quum exiccantur, tanquam milui aut cati ungues apparent, qua de cauſa, Hiſpani, herbam hanc cati ungues appellant: ſecundam uero, haſtenus non uidi, non eſt tamen biſorta ut Ruellius falſo credidit, utramque uero ad amorum ueneficia ualere, illiſque ad eundem effectum, Theſſalas mulieres uti Dioſcorides teſtatur.

DE TRIPOLIO.

Græce, *τριπόλιον*: Latine, *tripolium*, *Serapionis turbit*.

Tripoliū
turbit.

Enarratio 136.

VOCAT Serapio tripolium turbit, quod hodiernū non eſſe turbit tam

album quàm nigrum, officinis commune, uel ex hoc satis probari potest, quia radix à Barbaris & Mauritanis hominibus turbit dicta, & hodie seplasiarijs uulgaris, absq; odore est, nec in ea feruidus aliquis sapor percipitur: imò si Actuarius uiro Græco, & doctissimo fides habenda sit, à quo Me sue multa mutuatus est, & suo inseruit operi: fatendum proculdubio est, turbit album radicem esse alypi herbæ, nigrum uero turbit, pityusæ, ut pro- *Turbit ala*
prijs capitibus abunde diximus. Ceterū Plinium confudisse tripoliū cum *bum radix*
polio, ac quæ tripolio debebantur, polio non sine ingenti errore tribuisse, *alypi est.*
certum est. De tripolij uero uiribus ita tradit Gal. lib. 8. de Fac. simpl. med. *Plinius*
Tripolij radix gustanti acris est, & facultate calida in tertio excessu. *errat.*

DE ADIANTO.

Græce, *adiantov:* Latine, *adianton, capillus Veneris, corian-*
drum aquaticum, cinnnalis herba: Hispanice, *culantrilho de*
pozo: Lusitanice, *auenqua:* Italice, *capel Venere:* Gallice, *capil-*
lo Veneris: Germanice, *widertod / strawenhar.*

Enarratio 137.

ADIANTVM officinis hodie capillus Veneris dicitur: cuius duæ spe- *Adianton*
cies habentur, & de illis Plinius libro uigesimo secundo, capite 21. sermo- *capillus*
nem habet, dicens: Aliud adianto miraculum, æstate uifret, bruma non *Veneris.*
marcescit, aquas respuit, perfusum mersumque sicco simile est, tanta dif-
fociatio deprehenditur. unde & nomen à Græcis, alioqui frutici topia-
rio. Quidam callitrichon uocant, alij polytrichon, utrunque est ab effe-
ctu. Tingit enim capillum, & ad hoc decoquitur in uino cum semine apij
adiecto oleo copiose, ut crispum densumque faciat: defluere autem prohi-
bet. Duo eius genera, candidius & nigrum breuiusque. Id quod maius est
polytrichon, aliud trichomanes uocant. Vtrique ramuli nigro colore ni-
tēt, folijs filicis, ex quibus inferiora aspera ac fusca sunt. Omnia autem è
contrarijs pediculis dēsa inter se ex aduerso: radix nulla, umbrosas petras,
parietumque aspergines, ac fontium maxime specus sequitur, & laxa ma-
niantia, quod miremur, cum aquas non sentiat, calculos è corpore mire pel-
lit, frangitque, utique nigrum. Qua de causa potius quam quod in saxis
nasceretur, & à nostris saxifragum appellatum crediderim, & cetera. Ex qui *Adianton*
bus uidetis, Plinium dixisse, adiantum ideo appellari, quoniam etiam aqua *cur dica-*
aspersum non madescat, quem tamen effectum, harum rerum maximus *tur.*
experimentator Antonius Musa Brasauola, falsum esse depræhendit, *Antonius*
cui & nos quoque assentimus, qua de re, adiantum potius dici ex puteis *Musa Bra-*
fauola.

Adianti tē
peratura.

quos coronat, & propter id madida non est, uel quia nunquam attingat aquas, credendum est: pectoralis enim herba hæc est, & ut refert Gal. in calore & frigore adiantum symmetrum est, siccat tamen & extenuat, & digerit, caput ex alopecia glabrum capillis uestit, strumas & abscessus digerit, potum lapides frangit, uiscidorum crassorumque è pectore pulmoneque excreationibus non mediocriter confert, ac deniq; uentris profluuium sistit.

DE TRICHOMANE.

Græce, ^{τριχομανής}: Latine, *trichomanes, polytrichum, callitrichum*: Hispanice, *politrigo*: Lusitanice, *auenquam*: Italice, *politrigo*: Gallice, *du polytrico*: Germanice, *widertodt / abthon / oder steinfeder*.

Enarratio 138.

Trichomanes.
Polytrichum.
Callitrichum.

HÆC altera adianti species est, trichomanes dicta, quam quoque polytrichum, quia multas trichas, hoc est capillos faciat, appellat: uel potius, callitrichum, quia pulchras trichas emittat. Fallitur quidam, qui callitrichum, polytrichum, ac trichomanem tanquam tres differentes herbas faciant, inter quas saluiam quandam transmarinam, herbam folia lata habentem ostendunt: quum tamen, callitrichum, polytrichum ac trichomanes una tantum sit herba, hodie officinis, polytrichum dicta. Porro si quis trichomanem capillum Veneris esse contenderit, adiantum uero officinarum polytrichum, non multum resistemus, quum ut dixi utraque eadem habeat uires: ut testatur Galenus libro octauo de Facult. simpl. med. dicēs: Trichomanes eadem præstat quæ adiantum.

DE XANTHIO.

Græce, ^{ξανθίου}: Latine, *xanthium, lappa minor*: Hispanice, *lappa menor*: Lusitanice, *pagamaceira menor*: Italice, *grapellas, lappola menor*: Gallice, *grapellas*: Germanice, *bettlers leus / oder Klein Fletten*.

Enarratio 139.

Xanthion
lappa minor.

NASCITUR lappa hæc minor passim, prope uias, & exiccatos lacus, folio atriplicis, fructu uero hirsuto, oliuæ magnitudinis, qui quum exiccatur tenaciter hæret, non adeo tamen potenter, ut fructus personaciæ: nam fructus personaciæ rotundus umblici figura est: xanthij uero oblongus

gus, oliuæ æqualis: item, perfonacia folia habet ampla: xanthion uero circinata tanquam atriplicis, nasturtium odore referentia, de quo Galenus libro octauo de Facult. simpl. medic. ita breuiter tradit: Xanthij semen digerendi uim obtinet.

DE AEGILOPE.

Græce, *αἰγίλωψ*: Latine, *ægilops*, auena quædam syluestris: Italice, *squala*: Hispanice, *una suerte de auena montesina*: Germanice, *Dauber habern*.

Enarratio. 140.

QVI ægilopem auenam esse credunt, omnino falluntur. Est enim ægi *Aegilops*. lops herba frequenter inter hordeum & auenam conspecta, folia hordei habens, caulem auenæ, in cuius summo grana multa gerit, colore rubra, inter quæ aristæ ueluti capilli exeunt, & de ea Galenus lib. 6. de Facult. simpl. medic. ita tradit: Digerendi uim obtinet, existens leuiter acris, unde phlegmonas induratas, & ægilopas sanat.

DE BROMO.

Græce, *βρόμος*: Latine, *bromos*, auena syluestris: Hispanice, *auena syluestre*, *auca montesina*: Italice, *la auena saluatica*: Gallice, *auoyne sauuage*: Germanice, *Wild habern*.

Enarratio. 141.

PRAEFIXIT Dioscorides libro secundo, caput de auena domestica, siue fatiua: nunc uero de ea quæ sua sponte in aruis nascitur agit. Est enim bromos aliud nihil quàm auena, de qua quoque hic egit, ut cautos nos redderet, quod Aegilops alia sit herba, à bromo auena dicta. Nascitur igitur auena sterilis, in campis similis fatiuæ, sed grano maiori, nigriori, ac hirsuto, de qua quoque Plinius lib. 22. cap. 25. memoriam fecit.

DE GLAVCE.

Græce, *γλαυξ*: Latine, *glaux*.

Enarratio 142.

CONTENDIT Ruellius Gallus, in eo libro quem de herbarum & stir *Glaux*. pium natura edidit, quod glaux ea sit herba quam rutam caprariam, galleguam, siue giarcam multi appellant: sed re uera falso, quum giarca polemonium sit, ut suo diximus capite. Quæ uero glaux herba sit, non satis constat, *Polemonium giarca est.* de qua Galenus libro sexto de Facult. simpl. medic. ita tradit: Glaux herba est.

ex lacticinijis quum sit, calida quodammodo humidaq; fuerit.

DE POLYGALO.

Græce, *πολύγαλον*: Latine, *Polygalum*: Hispanice, *Lusitanice*, *piorno*.

Enarratio 143.

Polygalum POLYGALI tametsi Dioscorides perbreuem fecerit historiam, ut cōiecturis tamen assequi possum: frutex ille est, plures à se uirgas genistæ per similes emittens, in quarum summitate flos aurei coloris cernitur: optimi sane odoris. Vocant autem fruticem istum Hispani piornum, sapore amarissimum, ex quo magna pars Italiæ scopas parat: nec enim dubitandum est huius florem lactis abundantiam facere, tam enim suaui odoris est, & gratus.

DE OSYRIDE.

Græce, *οσύρις*: Latine, *urinalis herba*, *linaria herba*, *linosa herba*: Hispanice, *layerua dentre el lino*, *la linaria*: Italice, *linaria*: Gallice, *linaria herba*: Germanice, *Flachstraub* / *harnstraub* / *krottenflachs*.

Enarratio. 144.

Osyris linaria OSYRIS multorum consensu linaria herba est, de qua officinarum seplasiarj cantant, Esula lactescit, sine lacte linaria crescit. Hæc uero, urinalis alio dicitur nomine, de qua Plinius libro uigesimo septimo, capite duodecimo, ita inquit: Osyris ramulos fert nigros, tenues, lentos, & in ijs folia nigra ceu lini, semenq; in ramusculis nigrum initio, dein colore mutato rubescens, & cætera. In quibus uerbis, Plinium aberrasse fati constat: quum quæ folijs Dioscorides tribuit, ille potius ad semen referat, ut consideranti notum erit. De Osyride uero ita meminit Galenus libro octauo de Facul. simpl. medic. Amara est, & aperiendi uim obtinet, quare iecur obstructum adiuuat.

DE SMILACE ASPERA.

Græce, *σμίλαξ* / *σπείρα*: Latine, *smilax aspera*, *hedera Cilissa*, *uolubilis spinosa*: Hispanice, *Lusitanice*, *biguorda*: Italice, *hedera spinosa*, *estracia bragua*: Gallice, *du liere des ronches*: Germanice, *Scharpffewind*.

Enarratio. 145.

SMILAX aspera, proprie hedera est, horrida tamē spinis, & ea de cau- Smilax an
spera.
Hedera spi
nosa.
sa eam Theophrastus libro tertio de Plantarum historia, capite ultimo he-
deram Cilissam, uel Ciliciam appellat, dicens: Hedera ita se habet, smilax,
id est hedera Cilicia amplexi caulis, ipsa quoque assurgit, fructus aculeatus,
& uelut præhorridus, foliū hederæ paruum sine angulo, iuxta pediculi reti-
naculum, humectum, peculiare, quod mediū illū callum qui instar spinæ
animantium secat, prætenuem habet, & interualla staminea, non ex eo por-
recta, ut cætera, sed circa eum in orbem circumacta, ab annexu pediculi du-
cti, ad caulem uero foliorum internodia consumantem, Villus ab eisdem
pediculis, atque folia tenuis, sc̄que conuoluens dependet: flos candidus, suauiter
olens, uerno proueniens tempore: fructus proximus herbæ solano, at-
que melothro, & maxime uuæ labruscæ uocitata: racemi penfiles ut he-
deræ sunt, uerum ad labruscam potius accedunt: nam de eodem puncto
pediculi acnorum exeunt, colore fructus rutilus est, nucleos in uniuersum
quidem binos continet, quāquam grandior ternos, & paruulus unum.
Nucleus durus admodum est, & colore forinsecus niger, peculiare race-
mis, quod per latera caulium sepiunt, postremoque caulis, racemus omni-
um maximus propēder, sicut in rhamno, & rubo, unde fit, ut extremo fru-
ctifera, & latere large fructifera ista spectetur. Hæc Theophrastus de simila-
ce aspera, quæ proculdubio, ubique folio uolubilis sed aspero, & spinis hor-
rido, arboribus circumuoluitur, unde ab Italis straciabrague appellatur,
ex cuius floribus albis odoriferis mulieres Hispaniarum aquam per cam-
panam eliciunt, inter odoriferas aquas non postremas laudes habentem,
& eius asparagos Itali in continuo uictu habent. De cuius uiribus Gale-
nus lib. 7. de Facult. simpl. medic. sub similace trachæa, id est aspera, ita in-
quit: Varijs clauiculis suis, arboribus circumuoluitur, folia eius & acria
gustanti, & urenti calida existunt.

DE SMILACE LENI.

Græce, *κίναρος ἡνία*: Latine *smilax lenis*, *smilax sine aculeis*, *con-
uoluulus maior*, *uolubilis maior*: Hispanice, *la campanella cor-
riola maior*, *correguela maior*: Italice, *uoluchio maggiore*: Gal-
lice, *fasfecles*, uel *liset maior*: Germanice, *Wind*.

Enarratio 146.

LENIS smilax, ea est herba quam officinæ hodie uolubilem maiorem Smilax len-
is uolubi-
lis maior.
appellant; cuius quoque recentiores plures alias faciunt species, præter il-

Iam alteram cuius capite de cissampelo meminimus, inter quas lupulus nominandus uenit, quem Plinius salitarium lupulum uel repticum lupū, ob id quod salices, & alias scādat arbores, appellat, de quo nos plura aliā diximus, & ex eo syrupus in officinis concinnatus habetur. Ceterum smilax lenis, eisdē fere cū aspera uires obrinet, ut testatur Galenus citato loco.

DE RVSCO.

Græce, ὀξυμύρτιν, ῥύσκιον ἄγρία: Latine, oxymyr sine, ruscus, syluestris myrtus: Hispanice, ius barba, gil barbera yerua: Lusitani ce, sfolinbadeiro: Italice, pongi topi: Gallice, brusco.

Enarratio 147.

Oxymyr sine, ruscus, brusco. RVSCVS a seplasiarijs & pharmacopolis hoc tēpore, bruscus dicitur, frutex folia myrti habēs, sed acuta, spino saue, fructū uero rubrum: cuius ra dices in usu medico quotidie ueniūt, & illis pro obstructionibus aperien dis merito utuntur. Cæterum, fruticē istum Græci syluestrem myrtū appel lant, a quo cubeba carpesium uocatum, longe ut dixi abest, cuius inaduer tentia Arabes hallucinati sunt, ut Ferrarienses primo indicarunt.

DE LAVRO ALEXANDRINA.

Græce, ἄλαρα ἀλεξάνδρεια: Latine, daphne Alexandria, daphne Idæa, laurus Alexandrina herba, laurus Alexandrina masculus, laurus Alexādrina fructifera, uuularia: Hispanice, lauro Alexandrino: Italice, lauro aleffandrino: Gallice, lauro Alexandrino: Germanice, Salskraut/hauctlatt.

Enarratio. 148.

Laurus Alexādrina. DIFFERT Laurus Alexandrina, siue Idæa laurus, ab hippoglossio, quia laurus Alexādrina, fructum in medio folij, altero folliculo coopertū, rubrum ciceris magnitudine fert: hippoglossus uero sterilis est, nec fructū emittit, ut suo diximus loco. De daphne uero Alexandrina, siue lauro Alexādrina, ita Galenus prodit, libro sexto de Facult. simpl. medica. Daphne herba quam Alexandrinam appellant, euidenter est calida, acris, et subama ra, potaqtum urinas, tum menses prolicit, Hactenus Galenus. Cæterum herbæ huius folia, longe quā ruscii sunt maiora, quod propter hoc dicitū uelim, quia in nōnullis exemplaribus per Marcellum uersis, minora folia quā ruscii, herba istam habere legitur, non sine menda tamen.

Hippoglossus.

Emēdatur Marcellus.

DE DAPHNOIDE.

Græce, *ἀσπροδάρις*: Latine, *daphnoides*, laureola herba: Hispanice, *laureola*: Italice, *laureola*: Gallice, *de la laureolle*: Germanice, *zeilant/vnd seidelpast*.

DE CHAMAEDAPHNE.

Græce, *χαμαὶδάριον*: Latine, *chamædaphne*, humilis laurus, terrestris laurus: Italice, *la chamedaphne*: Hispanice, *laurel basxo*, laureoleta, yerua.

Enarratio 149. 150.

S V B eodem capite de daphnoide, & chamædaphne, quasi herbis similibus, & easdem fere vires habentibus, Galenus sermonem fecit, ut apud ipsum est legere libro sexto, de Fac. simp. med. sub sequenti ordine: Chamædaphne, per similes quidem est uiribus daphne Alexandrinæ: Sicuti & quod daphnoides uocant: uerum qui daphnoidem laureolam dictam, mezereon esse credunt, omnino falluntur, quum mezereon longe alia sit res, ut capite de chamæla dicemus. Est enim laureola, herba siue frutex cubitalis altitudinis folia laurina habens, quæ linguam & fauces feruido quodam sapore erodunt uruntue, cui flores albi purpurascens infunt, & eam pharacopolæ fere omnes satis cognitam habent. Huic affinis chamædaphne est, quæ uinca peruinca non est, ut multi falsò rentur, quia uinca peruinca, ut diximus clematis est: Vocat tamen Plinius lib. 21. cap. 11. uincam, chamædaphnem, hac tantum de causa, quia folia laurina habet, Sed re uera, Chamædaphne alia est herba, scilicet cubitalis altitudinis, ramulo singulari crescens, folio tenui, lauri similitudine, ut ipsemet Plinius describit libro uigesimo quarto, cap. decimo quinto, Quæ omnia ut nostis, à peruinca abesse sunt, ut liquido constet, chamædaphnem non esse peruincam, quum potius clematis peruinca sit.

DE HELLEBORO ALBO.

Græce, *ἰαλλίβοπος λευκός*: Latine, *helleborus albus ueratrum album*: Hispanice, *uerdegambre blanquo*: Italice, *elleboro bianco*: Gallice, *ellebore blanche*, Germanice, *weiß nieswurz*.

DE HELLEBORO NIGRO.

Græce, *ἰαλλίβοπος μέλας*: Latine, *helleborus niger, ueratrum nigrum*

grum, melampodium: *Hispanice*, uerdegambre negro, elleboro negro: *Italice*, elleboro negro: *Gallice*, ellebore noire: *Germanice*, chajstwurcz.

Enarratio 151. 152.

*Helleborus
albus &
niger.*

SCRIBITVR Helleborus & eleborus, sed Horatius cum duplici l scribere uidetur, cum dicat, expulit helleboro morbum, bilemque me-
raco. Cuius duo genera sunt, album & nigrum, utrunque satis notum. Album folia plantaginis, lata ad albedinem inclinata habet: nigrum uero, folia nigra herbacei coloris, stricta, quibusdam partita diuisionibus, quod non solum floribus purpurascens, reperitur, sed etiam albican-
tibus, & subluteis, Sed animaduertendum est, quod genera hæc hellebori nigri, habentia flores albicantes, uel subluteos, uiribus impotentiora sunt, & minus obnoxia, quàm illius flores purpurascens possidentis: utcun-
que tamen, albi & nigri hellebori radices, in usu medico frequenter ue-
niunt, quibus prisca indiscriminatim utebantur, non plus albi radices quàm nigri ægrotis dando, Sed albi potius pro euocando uomitu: nigri uero pro aluo subducenda, At recentiores & medici ab hinc trecentis annis, nigrum exhibent helleborum, album tanquam uenenum formidantes, quo factum est, ut Mesue in suis Simplicibus dicat, Albus corporibus nostri temporis est molestus, imo est eis sicut uenenum proprie præfocans: nigri autem usque ad tempora nostra uirtus tolerabilis est, licet adhuc difficilis. Ex Iunioribus quoque Mathioli Senensis, nigrum albo periculosorem facit, quia ita experientia depræhendit, quum tamen hodie boni practici nigro correcto tanquam diagridio continuo utantur: Cuius correctio hæc est, ex pulueris elebori nigri, drach. i. cinnamomi, sceniculi, anisi, mastichis ana ℥. ꝑ. puluerizentur omnia subtiliter, & fiat puluis. Alij uero Mesue patrocinantur: quia ita quoque experientia uenarunt, quæ sane diuersitas non aliunde orta est, quam ex regionum diuersitate, una enim in regione albus potentior nigro est, altera uero niger, albo. Plures autem nouimus herbas, quæ uno in loco suas exacte seruant naturas, alibi uero ab illis degenerarunt, ut in cicuta uidere est: quinimo in animalibus quoque id euenire certi sumus, ut de serpentibus, araneis, & alijs uarijs animalculis, quæ regionibus frigidis uenosa non sunt, alibi uero ueneno non carent, utcunque tamen, ab eorum substantijs, tanquam ab exitiali ueneno fugiendum suaderem, quum uterque periculosus sit, & naturæ infestissimus. Solet tamen multis parari modis helleborus, quos ego nunc

prætermitto, modo recitem id quod à nonnullis factitatum iri animaduer-
 ti: pomum enim accipiunt, quod multis hellebori nigri radicibus trans-
 figunt, ac sub cineribus coquunt, à quo postea radicibus detractis, in hie-
 me post longam syruporum propinationem, quartana rebellis affectis, co-
 medendum tribuunt, quod ualentissime purgat: & breui omnes fere quar-
 tana, & morbis eradicatu difficillimis, uexati liberantur. Compleri autem
 hoc opus posset, non tantum in pomo, quantum raphano, aut citonio, ut
 de scammonia Galenus libro primo de Alimentorum facultatibus sua
 detagendum, ubi iubet excauata interiori cotonei parte, scammoniam im-
 poni, & affari: postea uero cõccedit ipsum pomum mandî & non scammo-
 nium: nam & in pane in furno excocto, hoc quoque fieri potest, ut cæte-
 ros plures alios præteream parandi modos. Cæterum dicitur helleborus,
 uel helleborum, ab Helleboro fluuii prope Anticyram ubi optimus repe-
 ritur: niger tamen helleborus ut testatur in præsentî Dioscorides, melam-
 podion à Græcis appellatur, ob id quod credatur, Melampum pastorem
 illum inuenisse, ac fures Proeti filias curasse, cui subscribit Plin. libro 25.
 cap. 5. ubi ad amussim de utroque helleboro sermonem habet, Coturnices
 ali helleboro, ueluti sturnos cicuta, Galenus memoriæ cõmendauit, quod
 prius ab Aristotele dictum fuisse legimus, & à Theophrasto eius discipulo
 receptum, & ea de causa, coturnices in coenis suis antiqui prætermiserunt:
 Cætera uero de helleboro prætermittimus, de quo Hippoc. libellum scri-
 psit, & multa libris Aphorif. & de Morbis populariter uagantibus, dixit:
 & de eorum uiribus ita dixit Galenus, libro sexto de Facultat. simpl. med.
 tam albus quàm niger helleborus, extergentis calfacientisque est poten-
 tiæ, quam obrem ad alphas, lichenas, psoras, leprasque, accomodi sunt,
 Quin etiam niger si in fistulam callo induratam infundatur duobus tri-
 busue diebus, callum detrahit, dentibus prodest cum aceto colluentibus:
 Sunt autem in tertio ordine excalfacientium & desiccantium: porro niger
 gustu calidior est: Candidus amarior. Ex helleboro, syrupus hodie in non
 nullis paratur officinis, qui contra morbum Gallicum difficilem & rebel-
 lem multum ualet.

Coturni-
 ces ellebo-
 ra, sturni
 uero cicuta
 nutriuntur.

DE SESAMOIDE MAGNO.

Græce, σισυμμάριον μέγα: Latine, sesamoides magnum: Ger-
 manice, leisf trant.

DE SESAMOIDE MINORI.

Græce, σισυμμάριον μικρόν: Latine, sesamoides minus.

Enarratio 153. 154.

Sesamoide- V T uerum fateamur, hucusq; à nobis herbæ istæ uisæ non sunt, Patauū
des magnū tamen reperiri olim mihi dixit Gaspar de Gabrielis, nobilis Patauinus,
 & minus. uir singulari doctrina præditus, & herbarum ac simplicium maximus in
 Gaspar de dagator, cui fides ampla tribuenda est: hodie uero ibidem quoque reperiri
 Gabrielis. certus sum, præsertim in eo horto quem Illustrissima Respublica Veneto
 Hortus Pa rum, Herbis & fruticibus dicauit, ut in eo tanquam in promptuario quo
 tauij her dam, omnes quoad fieri possit, plantæ satæ, ab omnibus uideantur, & tem
 bis dicatus poris necessitate, contra quemuis morbum, eas carpere possint.

DE SYLVESTRI CUCUMERE.

Græce, *αἰνός αὔγιος*: Latine, *Sicyos agrios, cucumis agrestis, cucu-*
cumer agrestis, cucumis anguinus, syluestris: Hispanice, *cogon*
brilhos amargos: Lusitanice, *pipinos de sancto Grigorio*: Italicæ,
cocomeri saluatici: Gallice, *cocombre sauvage*: Germanice,
wild cucumber.

DE SUCCO CUCUMERIS SYLVESTRIS.

Græce, *ἐλάτεριον*: Latine, *elaterium*: Vulgo, *elaterio.*

Enarratio 155.

Cucumer N A S C V N T V R Cucumeres agrestes, ubique simili in planta, qua
syluestris. nasci solent cucumeres magnitudine glandis, qui facillime quum tangun
Elaterium tur, exiliunt, saltantue, ex quorum succo elaterium paratur medicamentum
 massæ modo concretum, officinis familiare, præcipue pro exoneranda
 aluo, cui ætatem Dioscorides à biennio ad decennium usque purgationi
 bus accommodatam tribuit: quum enim decem annos supergreditur
 ineptum effici & purgationibus inutile tradit, quod adnotasse credendum
 est, propter Theophrastum, qui libro nono de Plantarum historia capi
 te decimoquarto, inquit: elaterium eo melius fieri quo uerustius, imò ex
 medicamentis nullum stare, quod longiore æuo duret quam elaterium,
 ita ut eius uires ad ducentos usque annos uigeant, contendit, quinquaginta
 uero annorum elaterium lucernas ardentes extinguere ibidem Theo
 phrastus tradit, quo experimento uerum à falso deprehenditur. Interdum
 enim in eo humiditas aquea uiget, optimum est elaterium, qua lucernas
 extinguit, quod nos quoque uerum esse experti sumus. Proinde textum
 istum Dioscoridis corruptum esse pro re certa tenemus, quia loco illorum
 uerborum, quum eius prosequitur probitatis signa: quodque lucernis

Dioscori-
des emacu-
latur.

admotum, facile eas extinguit: dicit facile accenditur: ut iure quis errorem istum in Dioscoride esse dicat. De qua Galenus libro octauo de Facultat. simp. medic. ita tradit: Tum ipse, tum eius succus quem elaterium uocant, aut ex folijs & radicibus pressus, perutilis ad medicationes existit. Elaterium itaque menses ciet, foetumq; perimit applicatum, cum alia omnia amara & tenuium partium: Summe siquidem est amarum, calfacitq; in secundo ordine, ac proinde etiam digerit, Sic enim eo angina laborantes inungunt quidam cum melle aut oleo ueteri: bonum item est regio morbo affectis infusum cum lacte in nares: similiter dolores capitis sanat. Radicis atque foliorum succus similem, sed imbecillio rem facultatem sortitur. Radix etiam abstergit, digerit, emollitq;. Cortex potentius desiccatur: caetera uero de elaterio apud Mesuen legito.

DE STAPHIDE AGRIA.

Græce, *σταφιδή αγρία*: Latine, *Staphis agria*, herba pedicularis, pedicularia herba, uua agrestis *Staphusaria*: Hispanice, *fabaraz*, *paparrax*: Italice, *staphusaria*, semence de frati: Gallice, *de le estaphisagrie*, ou la herbe au poulx: Germa. *Bisminz/ oder leüßsomen*.

Enarratio. 156.

DICITVR Staphisagria pedicularis herba, quoniam eius commune semen & officinis familiare pediculos enecet. Hanc Cornelius Celsus libro tertio, capite uigesimo primo, & alij nonnulli medici, uua taminiam uocant, sed falso, quia uua taminia, uitis est nigra, de qua sermo in hoc libro habendus est, de hac uero staphidagria, sub agresti uua, Galenus libro sexto sermonem fecit, quum dicat: At agrestis, uehementer acris existit, adeo ut ex capite purget, abstergatq; ualenter. Itaque ad psoram accommodata est, sed & urendi uim habet.

*Staphis agria.
Pedicularis herba.
Uua taminia.*

DE THAPSIA.

Græce, *θάψια*: Latine, *thapsia*: Hispanice, Lusitanice, *otom yerna*: Italice, Gallice, *thapsia*.

Enarratio. 157.

DICITVR Thapsia quia in Thapsio insula prope Sicilia, abunde pro- ueniat, & in ea primo inuenta fuerit, quæ uarijs alijs in locis crescit, utpote apud montem Garganum, Sancti Angeli dictum, prope Apuliam, non minus in Hispania, Lusitaniaq; felicissime nascitur, precipue apud Conim-

Thapsia.

Reinosius
doctor me-
dicus doctif-
simus.
Petrus Brā-
danus fra-
ter autho-
ris.

bricenses, prope fanum diui Antonij, ut alios sileam locos, Dioscoridis hi-
storix in uniuersum respondens, quam ibidem à thapsia, corrupta uoce,
Tom appellāt mulieres, & eam ad fugandos dæmones usurpant, & ea de
causa de ea quoque prouerbiū circumferunt, quod sic nostra lingua so-
nat, Eu som o to m, quę odiabo fuge, donde eu som, & Latine ita dici potest,
Ego sum thapsia, ex qua præsente, dæmones aufugiunt: Cæterum, hanc
omnes scholasticos Conimbricensis academix, ueluti cæteras cognouisse
herbas, non dubitarim, quum præceptore Reinosio uiro grauissimō, ac
doctissimo utantur, quem, quum primum ex Italia in Hispaniam reuoca-
tus esset, apud Almediam oppidum, interueniente fratre meo Petro Bran-
dano, inuisi, ut tanti hominis amicitiam mihi conciliarem. Sed ut ad tha-
psiam reuertar, Theophrastus libro nono de Plantarum historia, capite u-
gesimo secundo, de ea sermonem habet: non minus Plinius lib. 13. cap. 20.
ita quoque de ea tradit: Nero Cæsar, inquit, claritatē thapsix dedit, in-
itio sui Imperij, quia nocturnis grassationibus, emaculatam faciem trahēs,
illam thapsia, thure & cera illinebat, & contra famam sequenti die cutē syn-
ceram circumferabat. Porro ex thapsia Galenus libris Methodi medendi,
initio destillationum, à capite in pectus, & subiectas partes cadentium, em-
plastrum ad cutem materias reuocans describit. Est enim thapsix pars præ-
cipua radix, de qua Galenus lib. 6. de Facult. simpl. medic. ita tradit: Tha-
psia acrem habet ac ualenter excalfacientem facultatē cum humiditate con-
iunctam: quare ex alto uiolenter extrahit, & quod extrahit, digerit, celeri-
ter tamen corrumpitur.

DE SPARTO.

Græce, σπάρτον. Latine, spartum, genista: Hispanice, genes-
tra, giesta, giesteira: Italice, genestra: Gallice, du genet: Ger-
manice, Pstrimmen.

Enarratio 158.

Spartum
Dioscori-
dis genista
est.

GENISTAM hic describit Dioscorides, aureos flores producentem,
quam prisca spartum siue spartium appellabāt: Cuius uirgæ natiuo lento-
re infragiles sunt, & illis rustici uites, & fasciculos ligant, imo Itali ex illis
aqua maceratis, fila pro saccis & chordis conficiendis parant. Insunt enim
genistæ phaselorum modo siliquæ, in quibus semen lentis modo claudie-
tur: gallinis admodum infestum: Nam flos ut dixi, aureo quodam fulgore
à longinquis apparens est, tamen albus quoque uideatur, qui mirum in mo-
dum aluum exoluit, & de illius natura, ita tradit Galenus libro octauo de

Facult. simpl. medic. Sparti (quo & uites alligant) tum fructus, tum succus uirgarum ualentem trahendi uim possidet, reliqua uero de genista apud Mesuen legito.

Est spartum siue spartium, hodie longe aliud à genista, quod in Betica regione Hispaniæ parte, præcipue regno Morficiensi nascitur: ueluti in Algarbia apud Lusitanos, Aphricæ contermina, frutex iunci aculeati modo, in aceruis sponte sua nascens, absque folio, semine, & flore: nam uirgæ huic ad summū cubitales sunt, solidæ, ad frangendū difficiles, uinculorū usui præcipue, ex quibus cordæ, funes, cameli, & nauis ornamenta parantur: nec minus in ipsa Algarbia & Bætica regione, ex isto sparto, infinitus sportularū, et corbium, calasthiorū, & mæueri numerus, pro deferendis ficibus, & passis, alijsue mercibus, ad uniuersam Germaniā, Prusiā, & Boëmiā, Galliam & Scythiam fiunt, hodie uero spartum hamato ligno conuolutum, eradicatus, ueluti quoque Plinij tempore, osseis siue ligneis conamentis, uellebatur, ut capite secundo libri decimonij, ubi exacte sparti huius historiam prosequitur, meminit: fuit enim spartum hoc post Theophrastū, Græcis notum, ut ibidem Plinius testatur, & lib. 24. cap. 9. in quo quæsitū proponit, num genista Græcorum spartum sit, de quo Homerus dixit, nauium sparta dissoluta, Cui breuiter respondet, certum esse, nondum eo tempore Africanum uel Hispanum spartum in usu fuisse, ut credendum sit, genistam, Græcorum spartum esse, nostrum uero spartum, illis ignotum esse, nec de eo ullam posteritati reliquisse memoriam.

DE SILYBO.

Græce, *σιλύβου*. Latine, *Silybum*.

Enarratio. 159.

SILYBON quæ sit spina ignoratur hodie.

Silybon.

DE GLANDE VNGVENTARIA:

Græce, *βάλανος μυροπύκου*. Latine, *balanos myrepfica, myrobalanus, glans unguentaria, Ben Arabum: Hispanice, auellana de la India: Vulgo, ben.*

Enarratio. 160.

NASCITVR glans unguentaria quam Græci balanon myrepficam, siue myrobalanon appellant, frequentissime, non quod equidem nouerim in Hispania, sed potius in India, unde ad nos adfertur, fructus per similibus auellanis agrestibus triangularis, uel potius pistacijs, aut integro capari triangulari, ex cuius nucleo, oleum de Ben dictum, unguentarij hodie ad priscorum imitationem parant, ut libro secundo diximus: uocant

Glans unguentaria. Balanos myrepfica. Ben.

enim oleum de ben, quia Arabes & Mauritani, ut Serapio & Mesue glandem istam unguentariam ben appellant. Fieri enim oleum hoc debet, ex nucleis, ut diximus, minime uero ex corticibus aut putaminibus, ut Theophrastus contendit. Cæterum, medici qui in India degunt glandem istam unguentariam, in potu, ad subducendam aluum, & prouocandum uomitum, ægrotantibus propinant, simul enim glans hæc opus istud complet, & ut tradit Galenus libro sexto de Facul. simp. med. succo eius qui calidus est, unguentarij utuntur. Reliquiæ autem unde expressus est succus, uincetem habent qualitatem amaram, cui admista est quædam astrictio, proinde extergentem, incidentem, contrahentem & siipantem effectum possident. Quod si quis carnem eius drachmæ pondere, cum melicrato bibat, medicamen experietur uomitorium. Sæpe etiam per infernam aluum subducit largiter, sed lienes liquat, iecurque indurescentia: ad quorum uiscerum expurgationem, ex oxyrato ipsam exhibere consueuimus. Ex aceto etiam lepras, psoras, lentres, uirilignes, ionthos, ephelim, exanthemata, achoras, aliosq; id genus cutis affectus exterit. Abstergentem itaque & incidentem cum astrictione obtinet facultatem. Cortex autem eius, admodum astrictorius existit.

DE NARCISSEO.

Græce, *νάρκισσος*: Latine, *narcissus*, *lirion*: Vulgo *narciso*: Germanice, *narcissen rößlin*.

Enarratio. 161.

Narcissus. PLINIUS libro uigesimo primo capite decimonono: Narcissi inquit duo genera in usu medici recipiunt, unum purpureo flore, & alterum herbaceum, hunc stomacho inutilem, & ideo uomitorium, aluos quoque soluentem, neruis inimicum, caput grauantem, & à narce narcissum dictum, non à fabuloso puero. Hæc Plinius. In quibus animaduertitis, narcisso flores purpureos, uel herbaceos tribuisse, quum tamen Dioscorides in præfenti, candido flore suum narcissum cum aliquantulo medio croceo ornari tradat, ex quo satis constat, narcissi plures & uarias species esse, ut nos quoque re ipsa experti sumus, uidentes Ferrariæ, ac Venetijs narcissos uarijs insignitos coloribus. Theophrastus porro lib. 6. eiusdem numeri capite, tradit, narcissum solum in autumnali æquinoctio florere: quod falsum esse experientia indicat, quum in æquinoctio uernali florere quoque deprehendamus, imò ter aliquando in anno flores emittere narcissum, comperitum est, de quo Galenus libro octauo de Facultatibus simplicium medic. ita tradit: Eius radix desiccata adeo ut uel maxima tædonum uulnera glutinet,

*Narcissus
diuersis
coloribus
insignitur.*

habet uero quiddam absterforium, & attractorium: plura uero alia, & illa quidam fabulosa apud Ouidium legito, qui narcissum croceo flore nitere, candido uero ambiri ijs carminibus cecinit.

Nusquam corpus erat, croceum pro corpore florem.

Inueniunt, folijs medium cingentibus albis.

Quæ proculdubio ad Dioscoridis mentem scripta sunt.

DE HIPPOPHAE HERBA.

Græce, ἵπποφαῖς: Latine, hippophaes, lappago.

Enarratio 162.

TAMETSI hippophaës exacte à Dioscoride delineetur, hæctenus Hippo-
tam en quæ illa sicerba, ab omnibus ignoratur. phaes.

DE HIPPOPHÆSTO HERBA.

Græce, ἵπποφάστου: Latine, hippophæston.

Enarratio 163.

ET hæc quoque quæ sicerba ignoratur. Hippophæston.

DE RICINO.

Græce, ῥικίνος: Latine, cici, ricinus, croton, cataputia maior, cherua maior, granum regum, palma Christi: Hispanice, figueira de lhinferno: Italice, girasole, fagiuolo Romano, fagiuolo Turchesco, mirasole: Gallice, palma Christi herba: Germanice, wunderbaum.

Enarratio 164.

DICITVR ricinus planta hæc, ob similitudinem quam eius fructus Ricinus cum ricino animali sordido habet, quod canes, asinos, equos, boues, ac potissimum capras & hircos infestat, & sua uoce Hispani carrapatum, Itali uero zeccam, appellant. Est enim planta hæc in altum crescens, ut sæpe arboreseat, caule arundineo, folio ficus, qua de causa Hispani eam, ficum inferni uocant, ueluti Arabes cheruam maiorem, aut cataputiam maiorem. Mesue porro, inter sua simplicia abbemesuch, id est granum regis uocant, & ex eo libro secundo, oleum ricininum fieri tradidimus, & ut inquit Galenus libro septimo de Facultatibus simplicium medicamentorum: ut fructus eius expurgat, detergit, & digerit, sic etiam folium, sed undequaque debilius, oleum quod ex semine conficitur, calidius atque tenuius est, quam conamune oleum, ac proinde potentius digerit.

DE SEPTEM TITHYMALI GENERIBVS.

Græce, *τιθυμάλιον*: Latine, *tithymalum*, *lactaria herba*: Hispanice, *leche tresna*: Lusitanice, *aleitaria hierua*: Italice, *lactaria herba*: Gallice, *herbe a lait*, uel *du tithymale*, Germanice, *wolffsmilch*.

Enarratio 165.

- Tithymalorū septē genera.** SEPTEM connumerantur tithymalorum genera, ultra plura alia à nobis cognita quæ ordine recensuimus. Est igitur primum eorum genus se quēs, Charatis, siue Cometes, aut Amygdaloides, à foliis amygdalarum dictus, quod alij cobion appellant, & eum nos multoties uidimus, & ubique reperitur, folio lathyris, minoris cataputiæ dictæ.
- Primū genus charatis.** Secundus tithymalus, myrtites, quasi myrtaceus uocatur, quia foliis myrti pungentibus tamen ornetur, unde melius myrsinites uel caryites quoque appellari solet, & quem Manardus, Leonardus Fuchsius, & alij non pauci, uulgare officinarū turbit esse putant, quia ut referunt herbarij, & circulatores, ac radicifecæ, turbit hoc, ex planta folia myrto simillima habente excauant, potissimum apud montem Garganum prope Apuliam.
- Myrtites. Myrsinites. Caryites.**
- Paralius.** Tertius, Paralius maritimus, siue tithymalus, uel lactariolus dicitur, quem Hetrusci piscatores, Mauram herbam appellant, & illius radice piscis interficiunt, ex ea escam parantes, ueluti ex platyphyllo, septimo nominando tithymalo.
- Helioscopos id est solisequus.** Quartus Helioscopos, id est, solisequus, quia capitula cum Sole circumagit dicitur, uarijs in locis repertus.
- Cyparissias.** Quintus, Cyparissias nominatur, qui, ut mihi uidetur, & res ipsa testatur, esula minor est, officinis satis familiaris herba, quam Mesue alsebram minus uocat, porro alsebram maius, pityusa Dioscoridis est, ut sequenti diceamus capite.
- Dendrodes arborescēs.** Sextus, dendrodes, quasi arborescens tithymalus est. Septimus, platyphyllos, id est latifolia habens, dicitur, uerbasco similis herba & qua Hispani hodie quoque pro interficiendis piscibus utuntur: & eam Itali tortumaglium sua uoce appellant. Cæterum de horum tithymalorum uiribus, ac natura, legito Mesuem capite de Alsebram, & Galelib. 8. de Fac. simp. med. qui sequenti modo tradit: Tithymali omnes, uincentem habent acrem, calidamque potentiam, cum amaritudine quadam, ualidissimus eorum est liquor, dein fructus, & folia postremo radix: Hæc aceto incocta, sanat eroforum dentium dolores: liquor in ipsa foramina
- Alsebram Mesue tithymalus est.**

inditur. Cæterum si allam partem contingat, continuo adurit ulceratq; illam, ex quarta existens calfacientium ordine, qui ad exurentia pertinet. Sic pilos quoq; & uerrucas, & myrmecias, & pterygia, & thymos, cum oleo inunctus succus euellit, detergitque lichenas & psoras, propter amaritudinem, nec non ulcerum phagedænica, anthracode, & gangrænode, quia ualenter calfacit, & desiccatur, aliquando iuuare poterit. Ad hæc, fistularum callos eximit, prædicta omnia folia & fructus præstare possunt, sed imbecillius, quibus sane & ad pisces in aqua stagnali capiendos, uti assolent, celerime enim ab illis ad uertiginem acti, ac semimortui redditi, ad aque superficiem feruntur. Porro quum septem sint tithymalorum genera ualentissimus est quem characiam maremq; nominant, & scœmina nuncupata myrsinites; & qui in petris nascitur arborescens: deinceps qui phlomo alsimilis est, & cyparissias, dein marinus, ac denique helioscopius proportionem autem facultatis ipsorum, & cinis & lixiuium existet.

Tithymalorum omnium fortius genus.

DE PITYVSA.

Græce, *πύτυσα*: Latine, *pityusa, turbit nigrum, alsebram maius, esula maior*: Vulgo *esula maior, turbit negro*: Germanice, *deiffelsmilch*.

Enarratio 166.

NASCITVR pluribus & uarijs locis pityusa, similis omnino cyparissæ, sed longè maior & procerior, & ea de causa, cyparissim minorem esulam, hanc uero maiorem appellamus, quam Mesue & Auicenna, alsebram & scebram maius appellant, ut ex Serapione facile percipi potest, qui ad uerbum ea quæ Dioscorides pityusæ tribuit, ille suo scebram condonat. Huius uero radix ut placet Actuarius, turbit nigrum est, quod hodie ex monte Gargano apud Apuliam, multis & uarijs abundante herbis aduehitur, intus aliquatulum album: exterius uero ex subrucco nigrum, natura pessimum, & omnino aspernendum. Album uero turbit, ut idem Actuarius in eodem libro de Compositis medicamentis testatur, radix alypii est, quod ex orientali regione Turcæ & Hebræi, hodie ad nos portant, natura optimum, & quod seplastarij ut habeant solliciti esse debent, pityusæ radice, ut infestissima relicta: de qua Galenus libro octauo de Facultatibus simplicium medicament. inquit: Viribus est similis tithymalo, succumque sortitur similem, & similiter purgat.

Pityusa
Turbit nigrum.
Esula maior.
Alsebram scebram.
Album turbit.

DE LATHYRI.

Græce, *λathyρίς*: Latine, *lathyrus, cataputia minor*: Hispanice,